Cesta vojáka

Dodatky III - V

Dodatky - přehled

Aby nebyla narušena plynulost vylíčení životních osudů plukovníka Dokoupila, jsou některé dokumenty přesunuty na závěr formou několika dodatků.

Dodatek I obsahuje faksimile křestních a oddacích listů, dovolujících dohledat předky více než dvě stě let zpátky.

Dodatek II je faksimile deníku, který si vedl tehdy četař Dokoupil c. k. armády v zajetí.

Dodatek III obsahuje faksimile deníku 4. roty I. úderného praporu včetně dochovaných fotografií.

Dodatek IV obsahuje faksimile průsvitek s mapami vojenských operací na Sibiři v roce 1918.

Dodatek V obsahuje z internetu stažený text, který dobře popisuje politickou a vojenskou situaci čs. legií na Rusi. Uvedená adresa umožňuje dohledat další informace v této oblasti.

Dodatek III

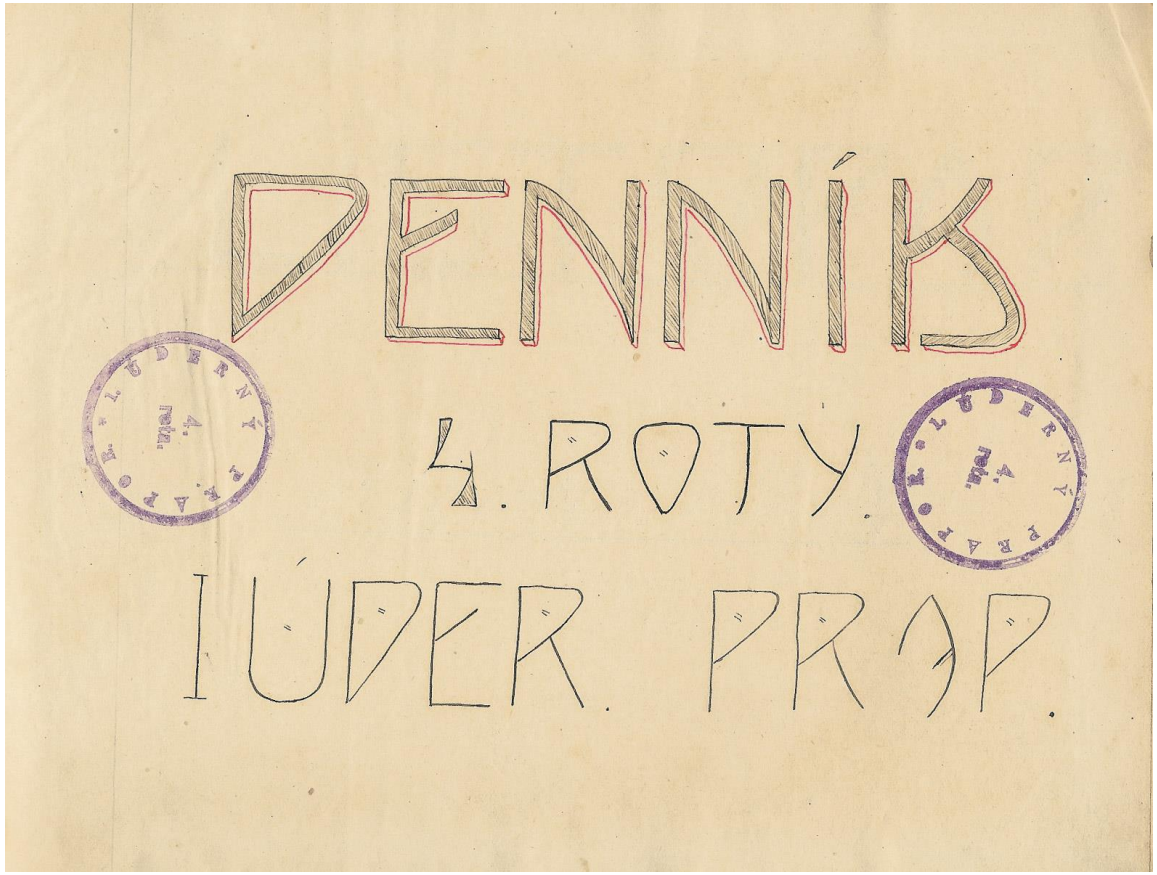

LISTOPAD

Rok 1919.

Nižní Udinsk.

Sobota 1. Listopadu.

Dopoledne čistění vagonů.
Odpoledne rozdávání amerických podarků.

Neděle 2 Listopadu. Dušiček.

Dopoledne o 10 h. roty 1 Úd. prap., a posádka bron. „Orlíka" měli sraz u pomníků, postaveneném na hrobě našich padlých minulého roku. Po předání raportu, br. major Hásek měl kratičkou řeč ke všem zde přítomným bratrům. Mluvil asi nasledovně.

Bratří!

Dnes dal jsem Vás zavolati k mohyle našich padlých bratří. Dnes neuctíváme žádný církevní svátek, ale podle vzoru našich doma věnujeme pietní vzpomínku našim padlým. Vdáli tisíců verst naší doma uctívají dnes

Nižní Udinsk. též památku svých drahých padlých a vzpomínají na nás nalezající se vdálné Sibíři. Volám všem našim drahým padlým zde v Sibíři a v Rusku, všem našim padlým na světových bojištích všem zemřelým v žalářích Rakouska a na popravištích volám vděčnou vzpomínku. Hudba zahrála naši národní hymnu, a po rotách byl rozchod domů.

Opis.

Výňatky z rozkazu posádce st. N. Udinska č. 4.

§ 3.

Poslední dobou stává se téměř zvykem, že Čechoslovenští a Jihoslovenští vojáci zdržují se bezúčelně v nádražních budově tak, že mnohdy pro odjíždějící a přijíždějící obecenstvo nezbývá ani místa k sezení. Vzhledem k tomu, že v čekarnách se často zdržují se projíždějící

Nižní Udinsk. nemocní ruští vojíni a tudíž nemoc možno zanesti i do řad svěřeného mě posádky a dále, že vůbec na stanici nemá nikdo vyjímaje těch vojáků, kteří odjíždějí co dělati zakazuji přísně každé bezúčelné zdržování se na stanici. Stráž konající službu na nadraží je povinna přesvědčovati se o účeli přítomnosti těch vojáků v čekárnách a těch, kteří nemohou prokázati se jízdním lístkem v čekarnách netrpěti. Jména těch, kteří by se nechtěli podrobiti rozkazu stráže zapisovati a mne hlásiti.

§ 4.

Rovněž tak velice často se stává, že příslušníci svěřené mě posádky v opilém stavu procházejí městem pozdě v noci tropí výtržnosti a chovají se hrubě k ruskému obecenstvu.

Zakazuji proto co nejpřísněji aby vojáci ukazovali se v opilém stavu na ulici a tím tropili ostudu těm, kteří neztratili ještě pojem slušnosti a dále zakazuji každé zdržování se přes 10 h. večerní musí písemné dovolení svého přímého velitele. Přikazuji, aby službu mající důstojník vyslal (z pohotovosti 1 Úd. praporu nejméně 2× za noc do města prohlídky, které budou zadržovati každého, který by jednal proti tomuto rozkazu.

§ 5.

Zakazuji přísně bezpředmětnou střelbu po městě neb na strážích. Každého, který by neuposlechl tohoto rozkazu, budu přísně trestati.

§ 6.

Zakazuji všechny samovolné prohlídky a aresty v soukromých bytech. Prohlídky, mohou prováděti pouze vzláště pro to určené a ověřené příslušnými listinami orgánů,

naznačení velitelem buď české neb ruské posádky.

§ 7.

Upozorňuji, že Strýčkův Klub je naznačen jako výchovné středisko pro Čechoslovenské a Jihoslovenské vojáky. Přístup tam mají z civilního obyvatelstva pouze železniční zřízenci a úředníci, k čemuž jest Strýček zavázán smlouvou. Je tedy nutno, aby vojáci dbali toho aby druhé obecenstvo do Klubu nechodilo a nebylo voděno poněvadž pak neustálým přeplněným civilním obyvatelstvem „Klub ztrácí pro vojsko svůj význam.

Podepsal velitel posádky
Major Hásek

Rozkaz po prap. č. 305 § 2.
Rozkaz zdravotního náčelníka č. 7690 ze dne 27/IX 19

§ 5.

Nařizuji praporníme zbrojíři provésti měsíční prohlídku všech zbraní u praporu se nacharejících v tomto pořadí.
4tá rota. 4 listopadu odpoledne.

Viz rozkaz po rotě č 297. § 4.
Rozdělení amerických podárků.

Večer v místnostech Klubu Strýčka z Ameriky pořádán naší rotou taneční večerek, který byl hojně navštíven. Kolem půlnoci byl bufet úplně vyprodán. Výtržnosti nebylo žádných. O čtvrté hodině ranní byla zábava ukončena.

Nižní Udinsk. Pondělí 3. Listopadu.

Odpoledne rota má službu po garnisonů.

Výňatky z rozkazu po prap. č 307.

§ 4.

Přikazuji aby sobotní dopoledne bylo věnováno k očistění okolí ešalonů od veškeré nečistoty. Velitelé ešalonů řídice se dannými jim pokyny osobně dohlédnouti za správným prováděním tohoto rozkazu a jsou zodpovědni za odstranění veškeré nečistoty zřídla všech infekčních nemocí, které začaly se objevovati u prap. Sobotní odpoledne jako dříve vyhražuje se k čistění teplušek.

§ 5.

Zakazuji co nejpřísněji vylévati vodu a různé pomeje přímo před vagony

poněvadž narůstáním ledu na platformách a chodnicích stává se chůze kolem ešalonů neberpečnou a mimo to okolí ešalonů se pohodlností několika bratrů znešvařují.

Vihoslování objíjejí moje teplušky a nám poslány instrukce. Pravděpodobně budeme teplušky objíjeti až na jaře.

Nižní Udinsk 4. Listopadu

Oběžník. Opis.

Poněvadž někteří bří z praporu byli přistiřeni při prodávání některých součástek, oděvu obdržených poslední dobou, provedu ve 2 h. odpoledne osobně prohlídku všech věcí vydaných 23. října. Bratří nechť všechny věci v tepluškách přichystají.

22.

Zítra ráno v 10 h. provede praporní zbrojíř prohlídku všech pušek. Proto nařizují

uvesti dnešního dne pušky do vzorného pořádku.

Velitel roty
kapitán Pokoupil

Nižní Udinsk 5. Listopadu.

Dopoledne o 10 h. prohlídka pušek.
Na slavnost odhalení pomníků pluk. B. ss. Ušakovi od naší roty naznačeni následující bratři.

Za 1 četu Sv. Kvapil Bedřich.
" 2 " Úd. Krauze Vojtěch
" 3 " Des. Vavřín Suchý
" 4 " Úd. Soukup Karel
" – " " Uhlíř Ladislav

Br. svob. Bajar sepisoval ty bratry, kteří chtí navštěvovati kursy cizých jazyků, pořádaných péčí osvětového kroužku v místnostech Klubu Strýčka z Ameriky.

Čeština Br. úd Puš Němčina zač. Br. pod. Kalivoda
Ruština " " Lágner Franz IV r
Frančtina ~~Podp~~ Pihlk Účetnictví

V sále Klubu (pořádati) vyučovati se budou tanec. Učiti bude br. Sv. Hanz Bohumil od naší roty. Vyučování cizých jazyků počne na druhý týden.

Zimou u našeho prap. bude se učiti povinné jízdě na týžích. Br. por. Žalman připravuje kluriště na nadvoří Klubu.

Nižní Udinsk 6. Listopadu.

Odpoledne pochodové cvičení. Odejli bratří narnačení na slovnost odhalení pomníků pluk. B. F. Ušakova do Kanska.

Pátek. 7. Listopadu.

Dopoledne pochodové cvičení. Viz přílohu rozkazu po prap. č 301. Výňatky z Amerických novin.

Odpoledne služba po garnisonu. Večer o 8mé h. v sále Klub pořádaná infor. přednáška. Přednášel rus, který vzpomínal 2ho výročí ruské revoluce a její následky

pro Rusko. Přednášel o Kolčakovi a jeho vládě. Stále točil se kolem něho jako holub na bání samá chvála a dík urnání. Celkem nepověděl nic nového.

Po přednášce začínal taneční hodiny. Tance Activných bratrů jest velice mnoho.

Nižní Udinsk.

Sobota 8. Listopadu.

Čistění vagonů.

Neděle 9. Listopadu.

Oběžník!

1. Vzhledem k devalvaci sibiřského ruble, která má býti uskutečněna dle dobrozdání činitelů finanční zprávy čsl. vojska na Rusi vyzývám bří aby úspory své vložili do vojenské spořitelny M. V. čímž budou uchráněni veliké ztráty.

2.) Sběrna při I. Ud. Prap. č. 17. nachází se u pokladny praporu. Vklady přijímají se od 8mé h. ranní do 5 h. večerní.

Pondělí 10. Listopadu.

Dopoledne o 9 h. zaučení.

Výňatek z rozkazu po prap. č. 313 § 2.

Dobrovolcům svěřeného mě praporu, kteří byli vyznamenáni 29 června 1919 generálem Janinem při jeho projezdu st. Tajšet, byla dnešního dne předána následující vyznamenání.

Francouzká stříbrná medaile.

Úderníku 4té roty Prášilovi Alfrédu č. os. 31.629.

Při vrácení se roty ze zaučení Medaile předána br. Prášilovi M. velitelem roty.

Odpoledne lázně. Večer br. artelčík ms. Tauš B. odejel v průvodu 5ti bratrů na st. Uk, Odtud do blízké vesnice, za účelem koupí různého prodovolství za peníze získané na večírku.

Úterý 11. Listopadu.

Ráno. Dosti příjemná pohoda.

Dopoledne. Přijímají se prkna, a artiny potřebné

na objíjení teplušek.

Odpoledne rota přebývá službu po garnisonu. V noci naše kontrarozvědka zadržela 3 Jihoslovani, kteří samovolně dělali obysky na náš účet, u místních obyvatelů. Vrátil se br. artel. nic nedalo se koupiti.

Hlášení staršího lékaře č. 769 Vizarchiv.

Středa 12. Listopadu.

Přípravy pro objíjení teplušek. Od každé roty poslány 4 bratři do Tajšetu pro drtiny a prkna.

Čtvrtek 13. Listopadu.

Dopoledne objíjení teplušek.

Rozkaz posádce st. N. Udisk č. 5.

§ 1.

Následkem šíření se týfové nákazy přikazují, aby místnosti „Klubu" byly počínaje dnešním dnem úplně uzavřeny přístupu jak vojáků

Úterý 18 Listopadu.

Dopoledne obýjení teplušek.
Zítra ráno část naší roty odejde na výpravu.
Výňatek z rozkazu po praporu č. 322.

§ 9.

Nepřítel soustředěn na ř. Čině v rajoně vesnic Odrino, Nevansk, Kondratova. V poslední době jeho aktivnost se zvýšila vysíláním častých rozvědek a rovněž vysílaním menších oddílů na jih za účelem rekvisice různých produktů, jež se odvážejí na sebez do označeného rajonů v němž si nepřítel pravděpodobně připravuje rozsáhlou zásobovací (akci.) basi. Jeho početnost však dosud přesně zjištěna nebyla. Za účelem podrobnějšího sil protivníka soustředěného v označeném místě, vysílá se úderná skupina v následujícím složení.

1 rota 65 štyků, 3 rota 2 pan.

4 roty 45 štyků, Kul., 21 kulomečíků, 1/2 skadrony kozáků Esaulbla Pudivikova 30 jezdců. Celkem 112 štyků, 21 kulomečíků, a 42 jezdců.
Nastoupení pochodů zítra t. j. 13 listopadu 1913 o 8 mé h. ranní.
Doba výpravy rozpočtena na 10 dní.
Zasobování: 1 a 4 roty vezmou sebou po 1 kotlíc. Nutné produkty vzíti sebou na 10 dní. Každá z uvedených rot na 85 lidí. Chléb vzíti sebou na 5 dní. Maso bude se kupovati cestou. Konservy na 3 dni. S výpravou spojí se zároveň nákup různých produktů pro hospodářství praporce. K tomu cíli hospodářem praporce buďtež naznačeni nákupčíci.
O potřebné sanitarní zaopatření postarati se ještě dnes lékaři praporce. Výprava bude se konati pod mým velením.

Velitel praporce

Major Hásek

Středa 19. Listopadu.

Výprava proti bolševikům.

Odjezd z Nižního Udinska.

Ráno kolem 8mé h. ranní naše půl-rota pod velením por. Smetony Frant. odešla na místo srazu, do ulice vedoucí k městu. Každý bratr proti zimě opatřil se šinelem, šubou a valenkami. V ulici shromážděni byli bratři od 1mé a kul. roty. Povozek bylo málo, a naše rota 45 lidí rozsedala po povozkách, kde bylo místo. Pomlouvalo se, že naše rota zůstává stále poslední. Kolem 9té h. dop. odejel celý transport ku předu. Cesta vedla směrem severním mírnou pahorkatinou

porostlou lesem. Na 12 verstě menší vesnice „Kaksakova". Do vesnice Ukaru poslána konná rozvědka. U vesnice „Badranovky" přejížděli jsme zamrzlou řeku Udu. Krajina byla rovná, kolem cesty táhla se pole a luka. O 5té h. večerní dorazili jsme do vesnice Šipicina, kde po chatách rozložili jsme se ku spánku. Celý den byla pohoda ustálená, teplá. Večeře nevařena.

Čtvrtek 20. Listopadu.

Odjezd ze Šipicina.

Ráno o 6té h. byl budiček. Vanul silný, ale mírný vítr. Cesta vedla rovinou, na které byla luka. Drobně padal sníh. O 11 h. dop. přijeli jsme do vesnice Zencova, která leží na levém břehu řeky Urly. Poněvadž celý transport ve vesnici by se neumístil dostala

naše rota (45) a kubomečici rozkaz, v místě se štábem odejeti ještě 12 verst do vesnice „Syroký účastek" kamž přijeli jsme ve 2 h. odp. Štáb a pubomety nás provázející odjeli ještě 1 verstu do malého poseboku.
Vařena večeře. Ze „Zencova" cesta měla stoupání. Odpoledna byla silná metelice. Ve vesnici Zencové proslechlo se, že proti nám jela bolševická rozvědka, která dozvěděvše se o našem přijezdu utekla do tajgy.
Rotného šikovatele zastupuje cestou br. četař Trubač Frant. Potravináře br. des. Vejnar Jindřich.
Stráže stavěla III četa naší roty.

Pátek 21. Listopadu.

Odjezd ze „Syrokého účastku."

V 7. h. ráno byl budíček. Kolem 9. h. dopoledne odjezd ku předu, za silného mrazivého větru. Saní bylo dostatek. Po levém boku silnice tekla řeka Uda, po pravém skály. Les vysoký jehličnatý. Na 17mé verstě menší vesnice Ibenlej Bereg Tanja kde poskytnut malý oddech pro zahřátí. Z vesnice cesta vedla do vrchů, zde asi po dvou verstách odbočili jsme na lesní cestu. V lese rostla břiza a rozkládalo se hojnost polí, na kterých bylo vyděti stohy ještě nevymláceného obilí. 3 versty před vesnicí Kostinou cesta vedla těsně kolem břehu řeky Udy. 6 h. odpoledne přijeli jsme do vesnice Kostinné, která jest velká se severní strany chráněná zalesněnými vrchy. Obyvatelstvo starožitelé. Domy mají pěkně stavěné a na nich jest vyděti, že svou píli domohly se jakéhosi blahobytu.

Sobota 22. Listopadu.

Odjezd z Kostinné.

1 O 6té h. ranní byl budiček. Silný mráz a vítr. Z počátku jelo se 5 verst po silnici vedoucí k Abramaji. Kolem vysoký borový les. Odbočivše ze silnice, lesní cestou přijeli jsme na levý břeh řeky Udy. Cesta vedla do strmého vrchu. Svelkou tíží koně utáhli prázdné saně po klurké a nerovné cestě. Na vrchu cesta byla rovná; kolem vysoký borový les. O 11 h. přijezd do menší vesnice „Přiudinskájá." Za vesnicí cesta vedla planinou kde byli velké závěje a studený mrazivý vítr důkladně nás ovanul. Ve třech verstách malá vesnice Barvinsk, odkud za nedlouho přijeli jsme do vesnice „Bojarů". Vesnice nevelká. Zde stavěla naše rota službu. II četa. Strář umístěná na konci vesnice; pod strář dány 3 arestovaní.

Po vesnicích kupuje se hovězí a vepřové maso. Obyvatelstvo starožitelé.

Neděle 23 Listopadu.

Budíček v 6.30 h. Mráz bez větru. Kolem 8mé h odjezd ku předu. Cesta vedla těsně kolem břehu řeky Udy. O 11 h. dop. přijezd do vesnice „Pitajeva". ~~Noc~~ Ve vesnici přenocovala naše rota, a ti bratři, kteří jsou k nám přiděleni na zdravu. První rota, a kozáci odjeli ku předu asi 12 verst do vesnice „Bajandy". Kvečeři byl funt masa a hrachová polévka. Po domech pečen chléb, který druhý den ráno byl nám rozdáván. Koupené maso odesláno do vesnice „Kostinné" odkud bude posláno do Alzamaje s nemocnými bratry.

Pondělí 24 Listopadu.

Odjezd z Pitajeva.

Budiček v 6.30 ráno. Silná sněhová vánice. V půl 1ní odjíždíme ku předu, lezní zavatou cestou. Na holých místech mrazivý vítr důkladně nás ovanul, ačkoliv proti zimě byli jsme dostatečně chráněni. Ve vesnici „Bajandě" poskytnut malý oddech. Před sebou máme ještě dlouhou cestu 27 verst, do vesnice Kamenenný úč., kde budeme přenocovati. Cesta vede kolem řeky Udy kolem lesy 5 v. před vesnicí Kamenkou na holém prostranství sněhová metelice důkladně nás rozmrazila. Odpoledne o 3tí h. přijeli jsme do větší vesnice „Kamenný účastek". Kvečeři polévka a maso. V Kamence načíná kraj narvaný. Na „Čuně". Řeka Uda nazývá

se Čuna. U vesnice Šítkyna má býti s-
rážka s bolševíky. Stále jedeme směrem
severním. Poslední naše stanice bude
Tajšet, odkud ešalonem pojedeme do N.
Udinska.

Úterý 25. Listopadu.

Odjezd z Kamenného účastku.

Budiček v 6:30. Mráz bez větru.
Kolem 9tí h. dop. odjela naše rota ku předu. Cesta
byla rovná vedla kolem břehu řeky Čuny. Za
nedlouho přejeli jsme řeku u vesnice Odriny. Za
vesnici byla opět řeka. Jedouce kolem břehu řeky
Čuny, za nedlouho přijeli jsme do vesnice Filkyna.
Odpoledne ve 2 h. přijel náš transport do ves.
„Gaňkyna" ležící za řekou. Službu stavěla naše
rota. Stráže vystaveny asi 50x ku předu před
vesnici. O 3tí h. odpoledne přijela k vesnici

bolševická rozvědka, nepozorujíc vystaveného našeho posta. V ulici vesnice, rozvědka viděla přebíhati Cratry, otočila koně a ujela. V umístu bylo rozvědku v pustiti do vesnice a zde pochytati. V prvé chvíli poplachu rozjel se za bolševíky 1 kozák a za ním ještě 4. Na 1-ho koz. voláno aby sám nejezdil že jich jest tam mnoho; nedbal však na naše varování a ~~to~~ svojí ukvapeností dostal se do plenu. Byl obklopen stržen z koně, hozen na povozku, která šílenou rychlostí se vzdalovala. Celý kus odehrál se jak v kynematografu. O 4-té h. všecky naše jezdi vyjeli ku předu pronásledovati bolševíky. Naše rota a pulomety vyraziti měli po věč o 7. h.

Po večeři o 7-né h. naše rota (45) a pulomečíci odjeli ku předu. Za vesnicí přešla řeka

Čuna. Na druhé straně hledáná cesta. Po nalezení cesty rychle jelo se ku předu. V 6ti verstách malá vesnička „Děrevuška" (Karamitskája.) 2 versty od Děrevušky velká vesnice Bumbujskaja kde shromážděny byli kozáci a náš štáb. Na konci vesnice ubytovaná naše rota, která slavěla stráže, za vesnici u malé říčky. O půl dvanácté přejela 1ní rota a obor s masem.

Bumbujskája.

Vydán rozkaz zítra ráno o 3tí h. nastupovati na vesnici Nevansk, (Machmači) kde shromážděny mají býti bolševíci.

Ve 3 h. ráno budiček. Kolem 4té h. odejel celý transport ku předu. V předu kozáci za nimi naše rota, která měla službu. Noc byla tichá bez větru. 4 versty jelo

se po silnici, ze které odbočilo se na polní cestu, vedoucí rovinou porostlou břízovými lesíčky. Cesta vedla kolem levého břehu řeky Čuny na jejímž pravém břehu táhly se vysoké kopce porostlé černým lesem. Vrdor temnotě jelo se dosti rychle ku předu. Přijedše asi 4 versty před vesnici „Nevansk" začalo se pomalu rozednívati. Br. major Hásek dal rozkaz aby 1 četa naší roty postupovala bezprostředně za jízdou a podle potřeby mohla se ihned rozvinouti v řetěz. Odešla 3ti četa pod velením br. podpor. Bříbra Frant. II a IV č. zůstala v reservě. Pomalu blížili jsme se k vesnici. V nevelké vzdálenosti pohybovali se ku předu povozky. 2 versty před vesnicí přijelo se na silnici vedoucí směrem k Sítkynu. Vobost „Nevansk" leží na břehu řeky

Čuny; kolem lesy. Ve vesnici bylo ticho. Do ulic rozjela se kavalerie. Povozky a pěchota zůstala státi před vesnicí čekajíce dalších rozkazů. Rozděleny rajony a tedy rozloženy na oddych. Dle zpráv krásní udrali v čera odpoledne. Dnes celý den máme zde oddychati. Zítra ráno odjedeme 45 verst do ves. Sýtkyno, kde mají býti rumuni.

Středa 26. Listopadu.

Nevansk (: Machmačí :)

Ve vesnici bratry koupeno množství kůže ze rajčí a veverek.

Čtvrtek 27. Listopadu.

Odjezd z Nevanska.

V půl 7mé ráno byl budiček.

Nasnídavši se odešli jsme na ulici, kde začali se sjížděti saně a scháreti bratři.

Za vesnicí seřaděn celý transport, který čítal na 200 saní a byl dlouhý asi 2 versty. Hospodářství prap. mělo 83 saní naloženo masem. O půl 3tě dop. hnul se celý průvod ku předu. Silnice byla zavatá sněhem vedla rovinou, kolem vysoký les. Na 10 verstě stýká se silnice od Bumbujské. Na 13 " silnice má prudký svah, který táhne se téměř celou verstu. Povozky opatrně sjížděly ku předu, poněvadž hrozila neberpečí, že při rychlé jízdě saně mohly s jeti s vysokého náspu kde mohli by se pobýti koně po případě i lidi. Na 19 verstě cesta má stopání, až do 21 versty. Pohoda byla tichá. Ráno byl mrazík a k polednímu se trochu oteplilo. Na 13 verstě, od vesnice Šitkyna gilo se tryskem až na verstu 10, kde bylo

několik neobydlených domků. Na 8mé verstě nastává rovina kolem nízký les a křoví. Kavalerie jedoucí v předu čekala před vesnicí na naší rotu, na břehu řeky Byrjusy. Po bolševikách nebylo ani slechu též rumuni, kteří měli míti vesnici obsazenu nebylo nikde vyděti. Vesnice dosti velká; v několika domech řádí střevní týf. Obyvatelstvo z větší části smíšlení bolševického. Naše rota stavěla službu. Nařízena přísná pohotovost, a proslechlo se že ještě večer pojedeme ku předu 28 verst. K večeři rozdávány konservy.

Šitkyno.

Předě dvěma dny na vesnici, kde bylo 400 bol. nastupovali rumuni (půl roty). Rumuni byli odraženi. Bolševíci dozvěděvše se, že od

že od Nevanska jedou Čechoslováci dostali strach a ustoupili 28 verst stranou do ves. „Burikanovo". Ve vesnici rekvírovány povozky na změnu.

Odjezd ze Šitkyna.

V 9 h. večer odjelo se ku předu na cestu ještě 28 verst. Byl tichý mrár bez větru. Ku předu jela se krokem, a sice proto, aby netrhala se celá karavanna. Na 15 verstě menší vesnice Užut, kterou měly obsazeny Rumuni pul. rota. Cesta byla rovná vedle kolem břehu řeky Byrjusy. Místem pláň povostlá břez. lesíčky neb černým lesem. Sedíce na saních důkladně jsme zmrzly. Za každou povozkou běžel bratr, který ~~rychlým~~ hleděl chůzi zahřáti si přestydlé nohy. O 4té h. ranní důkladně prostydlí přejeli jsme do

velké vesnice „Nižně-Zajimskoe", kde hledány byty. Po dosti dlouhé době byty konečně nalezeny a my rozbožili jsme se k posilujícímu spánku. Žitka o 11. h. máme odjeti do Tajšetu.

Pátek 28. Listopadu.

Odjezd z. Nižně-Zajimskoe.

Kolem 10. h. rozburen celý transport. Rumuni odježdí ku předu, do vesnice Šitkyna, a odtud budou pronásledovati bolševiky. První rota a obor odjeli do Tajšetu o 11. h. dop. Naše rota která vařila oběd, odjela o 12 h. Kolem silnice malé břízové lesíčky, v dálce 1 versty černý les. Na 7mé verstě menší vesnice „Konovalova" Na 13té " přijížděli jsme řeku Birjasu Jedouce polní cestou, kolem níž byl vysoký černý les asi za 1 h. přijeli jsme do vyrálené

vesnice „Starý Akulšet." Obyvatelstvo na mnoha místech postavilo si nové domy. Odpoledne o 3ti h. přijela naše rota a pulomety do Fajšetu, kde po bytech rozloženi jsme se k oddychu.

Sobota 29 Listopadu.

Odjezd z Fajšetu.

Ráno v 7. h. budiček. Neuspěvše napíti se čaje odešla naše rota na stanici do ešalonů – 1ní roty. Ešalon odejel o 1 h. odpoledne. O třetí h. rozdáván oběd 1ní rotou. Ku předu jelo se velice pomalu. Těšili jsme se, že do večera budeme doma, a ve svých vagonech oddechneme. Ustou zavařilo se kolo u vagonů ve kterém bylo naloženo maso. Následkem toho a také tím, že nám dali slabou lokomotivu ešalon zadržen na st. Uku. Někteří bratři od roty, odjeli v noci san.

vlakem.

Neděle 30. Listopadu.

Přijezd do N. Udinska.

Dopoledne o 9ti h. přijel ešalon № 3. ku kterému byla připojena lokomotiva, která kolem 10 h. dop. přijela s naším ešalonem (1ní roty) do Nižního Udinska.

V době od 19 XI - 30 XI u zbytků roty nalezající se v Nižním Udinsku nic vzláštního se nepřihodilo.

Vyňatek z rozkazu po prop. č 323.

§ 3.

Vyňatky z rozkazu Čl. vojsku na Rusi č 72 ze dne 14 listopadu 18.

§ 3.

V důsledku stálého klesání kursu ruble ustanovují se s dohodnutím Politického plnomocníka

PROSINEC.

Nižní Udinsk Pondělí 1. Prosince.

Drobně padá sníh. Pro ty bry., kteří byli na výpravě trebovala se od strýčka z Ameriky čokoláda a papirosy.

U roty vybírá se na „České srdce."

Nižní Udinsk. Úterý 2. Prosince.

Odpoledne prodávají se věci přivezené prap. lávkou.

Výňatek z rozkazu po rotě č 337.

§ 3.

Na invalidní fond vybráno u roty a odevzdáno finančnímu odboru v Irkutsku obnos 1450 rublů (3.300) (stvrzenka přiložena) na České srdce vybráno 3.300 R. Příspěvky odevzdali následovně:

1 četa	718·50	R.
2 "	361·50	"
3 "	639·	—
4 "	1406·	—
5 "	535	—
	3·300	—

Děkuji jménem roty všem břím za jich příspěvky na oba tak důležité naše účely.

Vel. roty
Kapitán Dokoupil

Nižní Udinsk. Středa 3. Prosince.

Rozdělování amerických podárků.
Odpoledne rota přebírá službu po praporu.
Výňatek z rozkazu po rotě č 338

§ 3.

Poněvadž se staly případy, že

věci obdržené z lávky praporu se prodávají obyvatelstvu upozorňuji na to, že v podobném případě přestiženému bru nebude z lávky nic prodáno mimo to bude za svoje bezohledné jednání vůči ostatním přísně potrestán. Připadne-li na některého z bří věc, kterou nepotřebuje mislím, že u roty vždy najdou se jednotlivci kterým se jistě hodí.

§ 4.

Žádám bry aby co možná v nejhojnějším počtu navštěvovali hodiny zpěvu. totéž platí i o tělocviku. Hodiny tělocviku jsou v pondělí ve středu a v pátek vždy od 3½ – 5 h. večer.

Stizrenky na 1450 R. a na 3.380 R uloženy v rotném archivu.

Nižní Udinsk. Čtvrtek 4. Prosince.

Pohoda ustalená. Odpoledne čistění pušek.

Nižní Udinsk. Pátek 5 Prosince.

Ráno silný vítr se sněhem. Dopoledne o 9 h. v Železnodrožním sobrání prohlídka pušek prap. zbrojířem.

Nižní Udinsk. Sobota 6. Prosince.

Dopoledne čištění vagonů.

Výňatky z rozkazu po prap. č. 333. § 3.ti jedná o úpravě platů od 1. ledna 18 až do konce roku. Rozdíl v kursu ruble budou se dopláceti ve vlasti.

§ 18.

Znovu začíná epidemie skvrn. týfu. Důtklivě upozorňuji, že týf se přenáší šatní vší. Proto přikazuji pečlivě časté

žehlení oděvních součástek, praní prádla a koupání mužstva aspoň jednou týdně a stálou kontrolou se strany zdravotních organů. V případě vzniklé infekce nutno prováděti čtrnáctidenní karanténa desinfekci obydlí šatstva, prádla a koupání všeho mužstva dotyčné části. /.

Strýček od našeho praporu v místě s jihoslovenským pronajmuli železnodrožní sobrání za poplatek 15.000 R. v měsíc. Strýc zřídil čítarnu, knihovnu, v bufetě prodávána káva a večeře. V čítarně rozloženo množství rurných časopisů, několik her v šachy a dámy. V čítarně odbýván šachový turnaj. Během času bratří dlužili se šachy a rurné obrázkové čas., ale zapomněli je vraceti. Tím, že v čítarně načali se ztráceti rurné věci strýc přestal

do čítárny obrázkové časopisy dávati. Dnešní dobou čítárna není mnoho navštěvavaná poněvadž není zde nic čím by se mohli bratří baviti. Předsedou osvětového kroužku několikráte vydán byl přípis v němž se apeluje na svědomí těch bratrů, kteří vydlužili si šachy z klubu aby je vrátili. Bratří svou nesvědomitostí dosáhli toho, že v klubu není nic. Péče osvětového kroužku vyučuje se v čít. a bibliotéce cizým jazykům. V sále odbývány taneční hodiny hojně navštěvavané bratry, více jak jazykové kursy. Každý den večer v sále pořádáno kynematografické představení, při kterých hraje šmyccový orkestr. Některým programem otravuje strejda několik dní za sebou. Vrdor tomu sál jest naplněn do posledního místečka.

Bratři vědí, že bude se hráti starý program ale vrdor tomu mačkají se tam jak nevím kam.

Při prvním našem přijezdu do N. Udinska, Jihoslovani chovali se k nám dobře. Zobou stran řádně se zdravilo. Během času vinou našich bratrů vážnost Jihoslovanů průčí nám zřejmě ochladla. Viděli, že chováme se k nim lhostejně nevšímavě. Strýcové oba náš. i Jih. nechtí poraliti naše večírky a sice proto, že několik jedinců tropí jen na našich večírkách ostudu. Většina bratrů chodí na večírky proto, ní aby se pobavili, ale proto, aby si řádně napili. Již několik dní před večírkem hovoří se mezi některými bratry jak se napijou

Neděle 7. Prosince. Nižní Udinsky.

Odpoledne ve 2 h. pořádány taneční hodiny. Bezprostředně před započetím přišel strýček a chtěl taneční zakázati a sice proto, že o 3ti h. má se odbývati kyno. Dříve o tom nevěděl, až v poslední chvíli. Mezi bratry bylo proti strýčkovi již dříve jakési napětí, které nyní se vyvrcholilo. Začalo se pomlouvati že strýc dělá všecko na schvál a že by to potřeboval vybílit. Proslechlo se též že pulometná rota svůj večírek nesmí odbývati.

Nižní Udinsk Pondělí 8. Prosince.

Vyňatek z rozkazu po prop. č. 94.

Přísně zakazuje všem odbývati

Velitelům div. 1, 2, 3, veliteli dálného vostoku, všem českým částem Irkutsk, Očinsk, Čita, Kosek, Nicha.

Bratři!

Po nejvřelejším přání každého z nás po příkazu naší vlády a na základě rozhodnutí vrchní spojenecké rady v Paříži přikročeno bylo k evakuaci našeho vojska do vlasti. Rozkaz k evakuaci byl dán 28 září t. r. úplně nezávislé od naší situace na sibiřské frontě, celých 6 neděl před pádem Omska. Plánoměrné provedení evakuace však vyžadovalo, aby bylo postaráno na východě o řádné ubytování a zásobování vojska do přejezdu lodí. Za tím účelem musili tam býti vyvezeny intendanské

zásoby Altajské a Semipalatinské oblasti (1500 kusů skotu a m. j.) Provedení tohoto úkolu bylo zdrženo zuřícím tam selským povstáním, které také znemožnilo polským vojskám převzíti o 1 října ochranu úseku N. Nikolajevsk - Tajga. Tím se stalo, že desítky ruských ešalonů panicky ujíždějících z Omska po obou kolejích hrozili nejen přerušiti plánoměrné provedení naší evakuace, nýbrž i úplně nás zavléci do ariegardních bojů s bolševíky. na dráze zavládla úplná panika. Byly případy, že se rozběhli dělníci a zřízenci železniční, jimž po několik měsíců se neplatilo (Bogotol) uhlí bylo málo a ještě bylo rozdělováno nesprávně. Generálští

běženci brali ke svým extrenným vlakům parovozy od uhelných vlaků. Původní náš úmysl prováděti evakuaci svou i ruskou v dohodě s ruskými úřady, musel býti změněn, neboť byly případy, že za celý den bylo ze stanice vypraveno 5 ruských ešalonů na linii od N. Nikolajevska - na východ dokud neprojdou v první očeredi všechny naše ešalony. Jen proto jsme se odtud dostali. Tato akce nijak nepoškodila pohyb vlaků s posilami a zásobami na frontě. Mezi zadrženými vlaky se ocitl i vlak admirala Kolčaka se svými sedmi vlaky a začal žalovat se spojencům a Semenovu na naši vojsko. Rovněž část ruského

tisku obviňuje nás z rozruchy na magistrále. Je patrno že všechny vladní a vojenské kruhy snaží se svaliti vinu za katastrofu na frontě se sebe na nás. Generál Kapel dokonce vyzval mě na souboj za urážky prý učiněné sobě i Sibiřské vládě zadržováním vlaků Kolčaka a jiných běženců. Neodpovídám na tento výrov jak by zasloužil jedině zřejmě na těžký duševní stav gen. Kapela svého bývalého spolubojovníka na Volze. Ataman Semenov uvěřiv všem provokačním sluchům o nepořádcích jak na trati jež prý naše vojsko zavinilo dovoluje si hroziti Čsl. armádě žádá abychom okamžitě a bez překážky propustili do Irkutska četné ruské ešalony. V případě

neuposlechnutí prohlašuje že nás k tomu donutí veškerou ozbrojenou silou, kterou má k disposici. Na tyto hrozby odpověděl gen Janin i já, že plánoměrná evakuace Čsl. vojsk děje se na rozkaz naší vlády a spojenců, kteří nám posílají lodi. Upozorňuje ho na těžké výsledky konfliktu, který Semenov vyvolává a prohlašuje mu, že naše vojsko bude-li k tomu donuceno vynutí si cestu na východ zbraní. Doufáme že tyto nové obtíže budou ještě překonány cestou diplomatickou. Naše vojsko nemá výbojných úmyslů a nevyhledává s nikým sporů ani bojů. Ale nestrpí po všech těch těžkých obětech, aby jeho návrat do vlasti byl kýmkoliv zadržován. Přes všechny

provokace zachoval každý náš voják dosud důstojný klid. Zachová ho i na dále. Bude však na stráži svých rajmu se zvýšenou bělostí. Není nás mnoho počtem ale jsme silni duchem a jednotností jsme silni pudem sebezáchovy, který překazuje každému být na svém místě jako sevřená pěst připravena k sebeobraně. Zachovejte klid a plňte přesně všechny překazy neboť jedině tak dojdeme cíle. Toto překazuji pročísti ve všech částech svěřeného mi vojska k informaci.

0225/op.

Generál Syrový m. j.

Popisem souhlasí Martinek

Br. kap. Čihák poděkoval br. šik. Fučíkovi za přednášku a nám oznámil následující:
Bratři! Rozejděte se domů, kde dostanete instrukce a informace týkající se dnešní situace.
Po vrácení se roty br. kap. Dokoupil velitel roty podal nám následující vysvětlení:

1. Večer od 6té h. pohotovost celé Nižně Udinské posádky.

2. 4té rota, odejde celá na stanici, kterou obsadí. Nikdo se nesmí ani z vojáků ani z obyvatelstva pouštěti do nádraží neb do vlaku admirála Kolčaka; zároveň nikdo nesmí z jeho vlaku vyjíti. Vříti sebou 100 – 150 patron a ruční gran. Samostříli nejdou sebou.

3. Tel. Ešalony Kolčakovi po rozkazu gen. Janina zde musí býti zadrženy následkem situace na magistrále. Tel.
Za každou cenu vzíti ochranu státního majetku.

4. V případě protivení se ze strany Kolčaka, rána z děla bude znamením k útoku.

5. Ve městě dojde pravděpodobně dnešní noci k povstání. (převratu který námi jest podporován.

6. Posádka N. Udinska mající vítati Kolčaka na nádraží vpuštěna nebude, rovněž představitelé města.

7. Nedati se nikým vyprovokovati ani nikoho zbytečně ne provokovati. Zachovati úplný klid.

8. Naše dělostřelectvo a kubemety

jsou připraveny. 9. Ulice do města uzavírají Jihoslovani. Nálada Jihoslovanů a železnodrožníků proti Kolčakovská.

Večer o půl 6té rota odešla na stanici, kterou obsadila.

O půl 7mé rota, mimo druhé čety, odešla do ešalonů. Druhá četa držela stráž. Vlak admirála Kolčaka má přijeti zítra. Neraději by jsme byli kdyby celá historije s Kolčakem byla u konce. Máme úplně skažené svátky.

Pátek 26. Prosince.

V 10 h. dopoledne druhá četa poslána dežurným důstojníkem domů.

- ROK -

- 1920 -

Čtvrtek 1. Ledna Nový rok!

Večer v železnodrožním sobrání pořádána Akademie osvětovým kroužkem našeho praporu. Sál byl přeplněn.

Od roty učinkovali

Brat. kop. Dokoupil Otto
" Des. Trumpus Jan
" " Buřík Josef.

Nižní Udinsk Sobota 3. Ledna.

Večer odjelo 10 bratrů jako ochrana s uhlím do Ilanské.

Nižní Udinsk Pondělí 5. Ledna.

Odpoledne rota staví službu po praporu. Večer silný mráz.

Za 6. Příjem tohoto potvrditi: č. 1536/ap.

Velitel dr. div. pl. Krejčí.

Nadštab-div. 2 ppl. Birula.

II.

Uveřejňuji telegram č. 443 St. Irkutsk 13/1. 16 h.

Rozkaz II stř. div. č 1536/ap.

Bratří.

Ataman Semenov, který přes všechny naše protesty a přes zakročení se strany spojeneckých mocností brzdil všemožně naši evakuaci a překážel nám je blízek likvidace. Naše části úspěšně postupují za Bajkal a za našim předvojem jedou usíleným tempem naše ešalony. Vdjezd Čsl. vojska do vlasti je hotovou věcí lodě jsou zabezpečeny. Ale horší situace vyvstává nám na západě kde následkem nedostatku parovozů

jich počtu. Byl vyvolán situací, byl vyvolán nutností pracovati za daných okolností všemi silami k tomu aby požadavky kladené na výkonnou sílu dopravních organů byly co nejmenší, krátce abychom měli co nejméně šálomů.

Málo šálomů – Málo lokomotiv.

Bratři.

Minimální počet 24 lidí v teplušce přepravě Vás snad o jakousi pohodlnost v rozmístění ale vzpomeňte si za jakých poměrů a jak rychle odjížděli jste z Ukrajiny, kdy pluk měl nejvýše 3 šálomy a v teplušce tísnilo se Vás až 30. Tak i nyní bez ohledu na dočasné nepohodlí musí všechny snahy směřovati jedině k snadnému a rychlému pohybu s nejmenším počtem šálomů. A to tím

Zde v Nižně Udinsku vzali vlast do ruky eseři: vůle jim stálý lidé ryzého charakteru a pevné vůle. Při druhém převratu lidé tito nuceni byli utéci. Vládu vzali do rukou lidé, kteří se schovávají pod roušku revolučního komitétu, ale při bližším prohlédnutí pornáváme že jsou to bolševici. Při převzití vlády těmito ujednán mezi námi a bolševiky následující dohovor.

1.) V neutralním pásmu 20 verst nesmí se objeviti žádná ozbrojená síla.

2.) Na držení služby ve zdejším garnisonu povoleno jim 500 štyků.

3.) Na stanici nikdo z nich nemá co dělati, a nesmí sem choditi ozbrojený.

Dohovor tento byl oboustranně podepsán a dnes bolševiky narušen.

Místo 500 štyků, mají nyní orbrojeno na 1000 mužů, a ještě chtějí orbrojiti většinu místního obyvatelstva, (většinou) hlavně železnodrožníci a dělníky z depa. Mezi Vámi chtějí prováděti agitaci, aby v řadách Vašich nasily rozkol jako se jim to podaří u Poláků. Zničiti Českou armádu v Sibíři byl by pro bolševéky největší triumf. Záleží na Vás abyste vytrvali a růstali neochvějně na svých místech.
Chtí Vás vyprovokovati: Dnes v poledne 1. orbrojená četa bolševíků přišla k depu, kde odbýván jakýsi miting s dělníky z depa. Po městě konal se manifestační průvod v čele s praporem. K večeru chtějí jíti na mohylu padlých bolševíků z r. 1918. a zde vypáliti několik salv z pušek, na počest padlým.

Rozvědka směr k lágru vojnoplenných 1+3.
Telefonní centrála.
Strář u ešalonů 1+3.
Později:
Strář u děl: 1+3
Hlídka k ruským skladům. 1+3
Strář u dynamitu 1+3
Ochrana k prachárně 1+3
" k ruským skladům. 1+3.
Stráž u ešalonů s předaným majetkem. 1+3
" u platformy s gruzovikem 1+3.

St. Batarejnája Sobota 24. Ledna.

Před naším přijezdem držela na st. službu strážní rota.
Kappelovci zabrali st. Zimu.
Irkutští bolševíci volají všechno do zbraně hájiti.
Irkutsk proti Kappelovi.

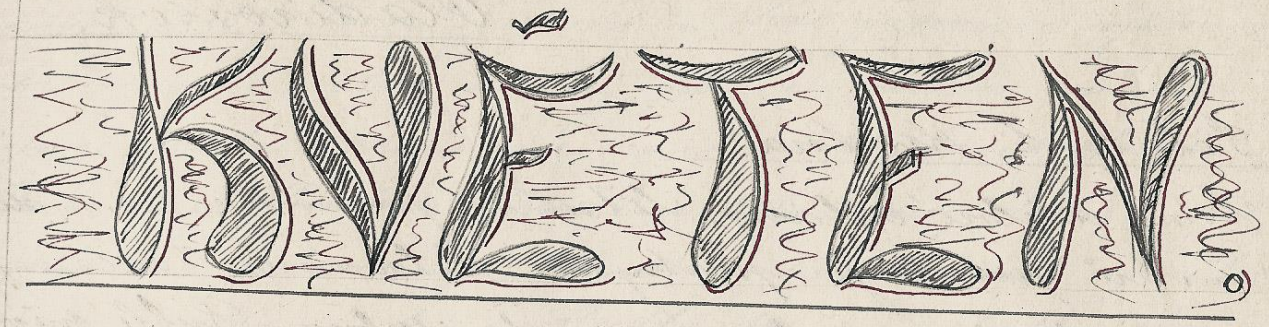
KVETEN

Kasárna na valech.

Vladivostok.

Sobota 1. Května.

Ráno citelné chladno. Čtení za pomoci četových důstojníků počítají spisky na žalování. Dostávají se doplatky od ledna až do dubna. Ruble převádí se na franky, franky na ruble, a stejně za peníze se nic nekoupí.

V 9 h dopoledne shromáždil se celý prapor před budovou III roty. Výstroj: Soukení šaty Výzbroj. Puška, řemen bodák 1. patrontáška.

Po předání raportu br. major Hásek měl kratičkou řeč vztahující se k oslavě 1. Maje. Ku konci své řeči upozornil bratry aby nechodili do 2 h. do města, kde rusové

budou konati manifestace a snadno mohl by vzniknouti incident proti některé straně spojenců hlavně japonců, kde japonci vystoupí ozbrojenou silou a my plníce rozkaz našeho presidenta musíme zachovati neutralitu.
Pob. mj. Háskovi promluvil br. mj. Čihák po jeho řeči provoláno hřmové zdar naší republice a pres. Masarykovi: Hudba prap. zahrála obě národní hymny. Po rotách by rozchod do ubjkací. Dostáváme žalování.

Neděle 2. Května.

Dopoledne bratří chodí do města na bazár. Bazár jest zavřený. Na ulici několik činnů prodává své zboží rozložené v proutěných košíkách.
Od 7. pluku posláno deputace ku gen. Čečkovi

Tichý ocean Loď Ixion!

Den a měsíc		Délka v.	Délka d.	Šířka S.	Šířka Š.	Ujeto mil za den
23.	5.	132°	45'	43°	07'	
24	5	137°	15'	40°	10'	256
25	"	141°	47'	41°	39'	249
26	"	148°	2'	42°	33'	300
27	"	154°	57'	43°	48'	300
28	"	162°	4'	45°	19'	317
29	"	169°	38'	46°	38'	325
30	"	177°	11'	48°	23'	324
30	"	Západní délka 175	2'	49°	34'	315
31	"	167°	3'	50°	1'	314
1	6	159°	43'	50°	1'	283
2	"	152°	43'	50°	7	270
3	"	145°	13'	49°	59'	270
4	"	137°	30'	49°	51'	317
5	"	8 h.	dop.	Přístav		Villiamshlead.
6	"	3 "	odp.	"		Vancouver (Kanada)

Život na bodi Ixion.

V 6 h. ráno budíček. Dežurní orgánové budí spící bratry, kterým nechce se vstávati, a raději proláhl by si údy na bodním slamníku. Kolem 8mé h ranní přináší bratři k tomu určení chléb a káva (hruškovou vodu.) Na 100 mužů 4 čajníky 1. porce 1/2 kružky. Po snídani se rametá do děla všeobecný pořádek. U umývaren utvoří se dlouhá očered bratrů. Někteří točí si vodu do kružky a mují se u pažení bodě. Některý bratr počne proháněti gramofon k velké nespokojenosti mnohého bratra. Druhé hrají v karty šachy a p. V 10 h. dop. jde mimo nemocných všecko na palubu a vel. transportu v místě s bodním důstoj-

Napříč Kanadou!

Neděle 6 června (večer.)

11. h. v noci odjíždí ku předu 1 ešelon. 1+2+4 rot.
Kulomet, Štáb. hudba.
Vagony jsou dlouhé zařízeny na 72 osob ku spaní
na každé straně vagonů jsou umývarny a záchody
Ve vagonech máme dosti místa a pohodlí
Za jízdy prochází se vagony do kuchyně
která jest zařízena v prvním vag. za
lokomotivou.

Pondělí 7 června.

5 h ráno budiček. Vlak náš projíždí roman-
tickou zalesněnou krajinou údolím řeky
Fansther po jejíž druhém břehu vystavěna
jest trať Dráhy pacifické. Trať naše po žel.
mostech občas přechází z jednoho břehu řeky
na druhý.

nemáme. V každém vagoně jest nás 38
Na spaní není ani pomyšlení víme také
že přes Německo nepojedeme dlouho, a že se
to dá vidět:
Ve 3 h odpoledne odjíždíme ku Předu.
Sale 3·45
Harburg 6
Lünenburg 7·32
Uelzen 8·50
Na této stanici vlak náš vedržen do 10 h. več.
Rozdávaný konservy a chléb.
Pořád v noci lehámesi spát. Jak dlo může.
Středa 21. července.
4·45 ráno Magdeburg
8·45 Titenborg
10·45 Falkenberg
11·50 Raderau.
4·30 Drážďany Fridrychovo nádraží.

Dodatek IV

Seznam nákresů

VÍCHODNÍ FRONTA.

KANSK 19 29/5.18

KLUKVENAJA 19 16/6. 18.

TAŽENÍ NA KRÁSNOJARSK 19 19-20/6. 18.

NIŽNÍ UDINSK 19 24-25/6. 18

CHINGUJ 19 26/6 18

BĚLÁ - KULTUK 19 9-14/6. 18

BOJE U KULTUKU 19 14-20/6 18

BAJKAL - POSOLSKÁJA 19 13-17/6 18

ZÁPADNÍ FRONTA. 1918.

ŠURALINSKÝ ZÁVOD 8/9.

ŠALA - VOGULKA 12/14/9.

VRCH. A NIŽ. TAVALGY 16-17/9.

TAŽENÍ NA ANATOLSKOU 19/9.

TAGIL 22/9

BOJE POD TAGILEM 23/9 5/10

TAŽENÍ NA ALAPAJEVSK 6/10

USMAN - TAŠLI 10/11.

KONSTANTINOVKA 13/11

VKANDIK - TAMAK -"-

TAŽENÍ NA ANDREJOVKU 17-19/11.

SLAGBAČ 3/12

SCHEMA BOJŮ
IV. ROTY
I. ÚDERNÉHO PRAPORU.

RUSKO SIBIŘ.

VÝCHODNÍ FRONTA.

KANSK 19 [illegible] 18
KLUKVENAJA 19 [illegible] 18.
TAŽENÍ NA KRASNOJARSK 19 [illegible] 18.
NIŽNÍ UDINSK 19 [illegible] 18
CHINŠUJ 19 [illegible] 18
BĚLÁ - KULTUK 19 [illegible] 18
BOJE U KULTUKU 19 [illegible] 18
BAJKAL - POSOLSKÁJA 19 [illegible] 18

ZÁPADNÍ FRONTA. 1918.

ŠURALINSKÝ ZÁVOD 8/9.
ŠALA - VOÇULKA 12/14/9.
VRCH. A NIŽ. TAVALÇY 16-17/9.
TAŽENÍ NA ANATOLSKOU 19/9.
TAÇIL 22/9
BOJE POD TAÇILEM [illegible] 5/10
TAŽENÍ NA ALAPAJEVSK 6/10
USMAN - TAŠLI 11/11.
KONSTANTINOVKA 13/11
KANDIK - TAMAK -"-
TAŽENÍ NA ANDREJOVKU 17-19/12.
SLAÇBAČ 5/12

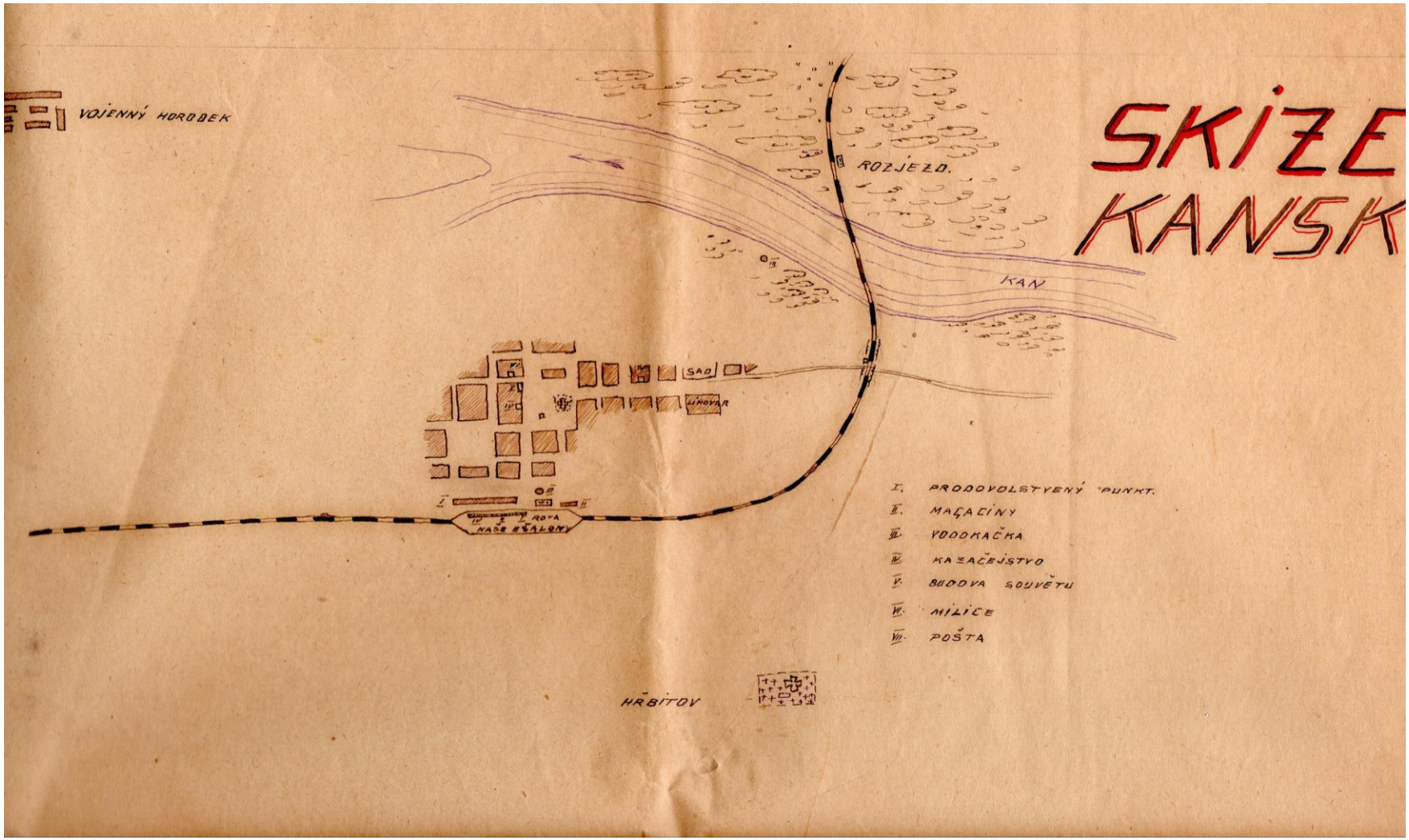
SKIZE
KANSK
VOJENNÝ HOROBEK
ROZJEZD.
KAN
SAD
LIHOVAR
ROTA
NAŠE ŠALONY
HŘBITOV
I. PRODOVOLSTVENÝ PUNKT.
II. MAÇACINY
III. VODOKAČKA
IV. KAZAČEJSTVO
V. BUDOVA SOUVĚTU
VI. MILICE
VII. POŠTA

SCHEMA
VÝPRAVA NA KULTUK ST. TELMA-KUL
CESTA OZNAČENA
MĚŘÍTKO:
IRKUTSK
VOL. ELÁW
VOL. ŽILKINO
CJELOTY
ARCHIJEREJKA
SAVVATJEEVKA
BARIJEVA
VYEBENSKOJE
MOTNY
ST. POVOSINSKAJA
ST. BOLŠE HLUBOKOVSKAJA
KULTUK ST.
ST. SLJUDJANKA
JEZERO BAJKAL
TAJTURKA
MALTA
ST. MALTA
USOLJE
ST. ANGARA
TELMA
ST. TELMA
BILIKTUJ
KITOJ

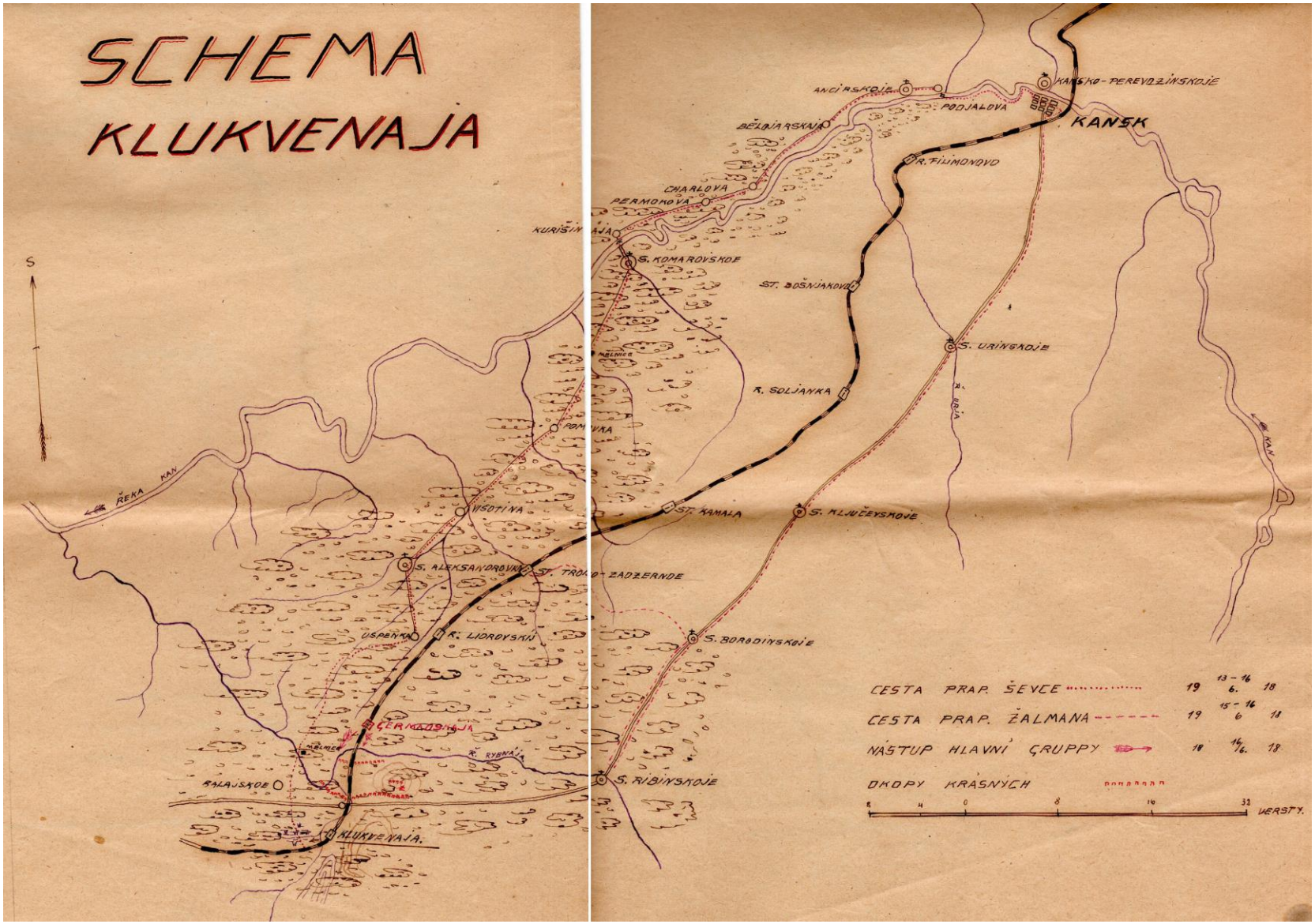
SCHEMA
KLUKVENAJA
S
ŘEKA KAN
KANSK
KANSKO-PEREVOZINSKOJE
ANCIRSKOJE
PODJALOVA
BĚLOJARSKAJA
R. FILIMONOVO
CHARLOVA
PERMOKOVA
KURIŠIN AJA
S. KOMAROVSKOE
ST. BOŠNJAKOVO
S. URINSKOJE
R. SOLJANKA
R. URJA
KAN
VISOTINA
ST. KAMALA
S. KLJUČEVSKOJE
S. ALEKSANDROVKA
ST. TROKO-ZADZERNOE
USPENKA
R. LIDROVSKIJ
S. BORODINSKOJE
ČERMAOSKAJA
R. RYBNAJA
KALAJSKOE
S. RIBINSKOJE
KLUKVENAJA.
CESTA PRAP. ŠEVCE 19 13-16 6. 18
CESTA PRAP. ŽALMANA 19 15-16 6 18
NÁSTUP HLAVNÍ GRUPPY 18 16/6. 18
OKOPY KRÁSNÝCH
8 4 0 8 16 32 VERSTY.

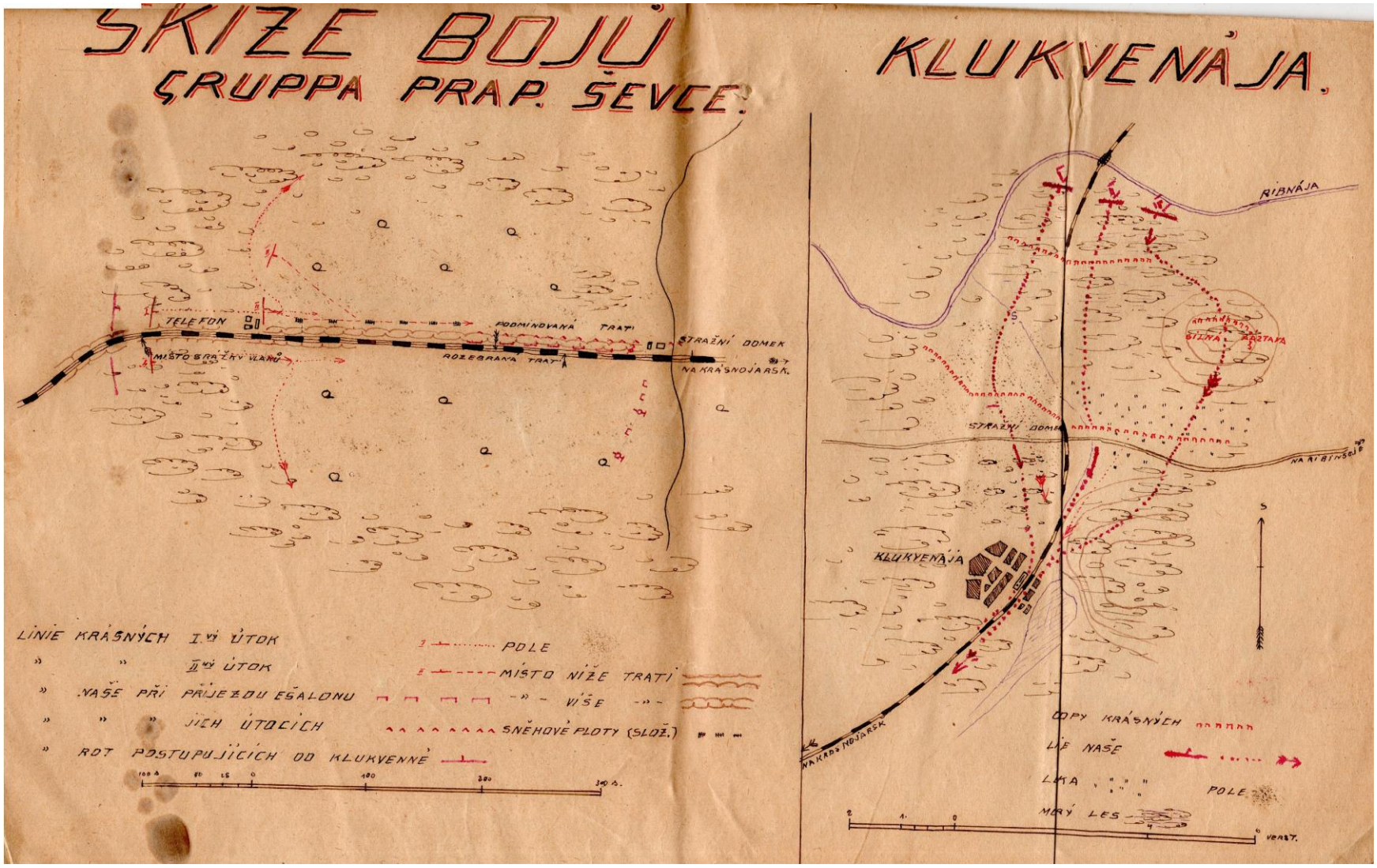
SKIZE BOJŮ
GRUPPA PRAP. ŠEVCE.
KLUKVENÁJA.
TELEFON
PODMINOVANÁ TRATI
STRAŽNÍ DOMEK
MÍSTO SRÁŽKY VLAKŮ
ROZEBRANÁ TRAT
NA KRÁSNOJARSK.
LINIE KRÁSNÝCH I.vý ÚTOK
" " II.vý ÚTOK
" NAŠE PŘI PŘIJEZDU EŠALONU
" " " JICH ÚTOCÍCH
" ROT POSTUPUJÍCÍCH OD KLUKVENNÉ
POLE
MÍSTO NÍŽE TRATI
" VÍŠE "
SNĚHOVÉ PLOTY (SLOŽ.)
RIBNÁJA
SÍLNÁ ZÁSTAVA
STRAŽNÍ DOMEK
NA RIBINŠEJE
KLUKVENÁJA
NA KRÁSNOJARSK
COPY KRÁSNÝCH
LIE NAŠE
LIKA
POLE
MERÝ LES
VERST.

ENISEJ
ESAJALOVKA
BALAJ
RIBNAJA
LABEJSKOJE
ST. ZLOBINO
VOZNESENSKOJE
KUSKI
TERTEŽ
S. BALAJSKOJE
ST. BALAJ
ST. KLŮKVENAJA
ST. ZICHOVO
ST. SORDKIN
ST. KAMARČAĆA
ROZ. SVIŠČEVO
JARSK
TAŽENÍ NA KRÁSNOJARSK.
CESTA OZNAČENA
5 0 5 10
19 19.–20. 6. 18

ROZVĚDKY IV. ROTY

ST. UK

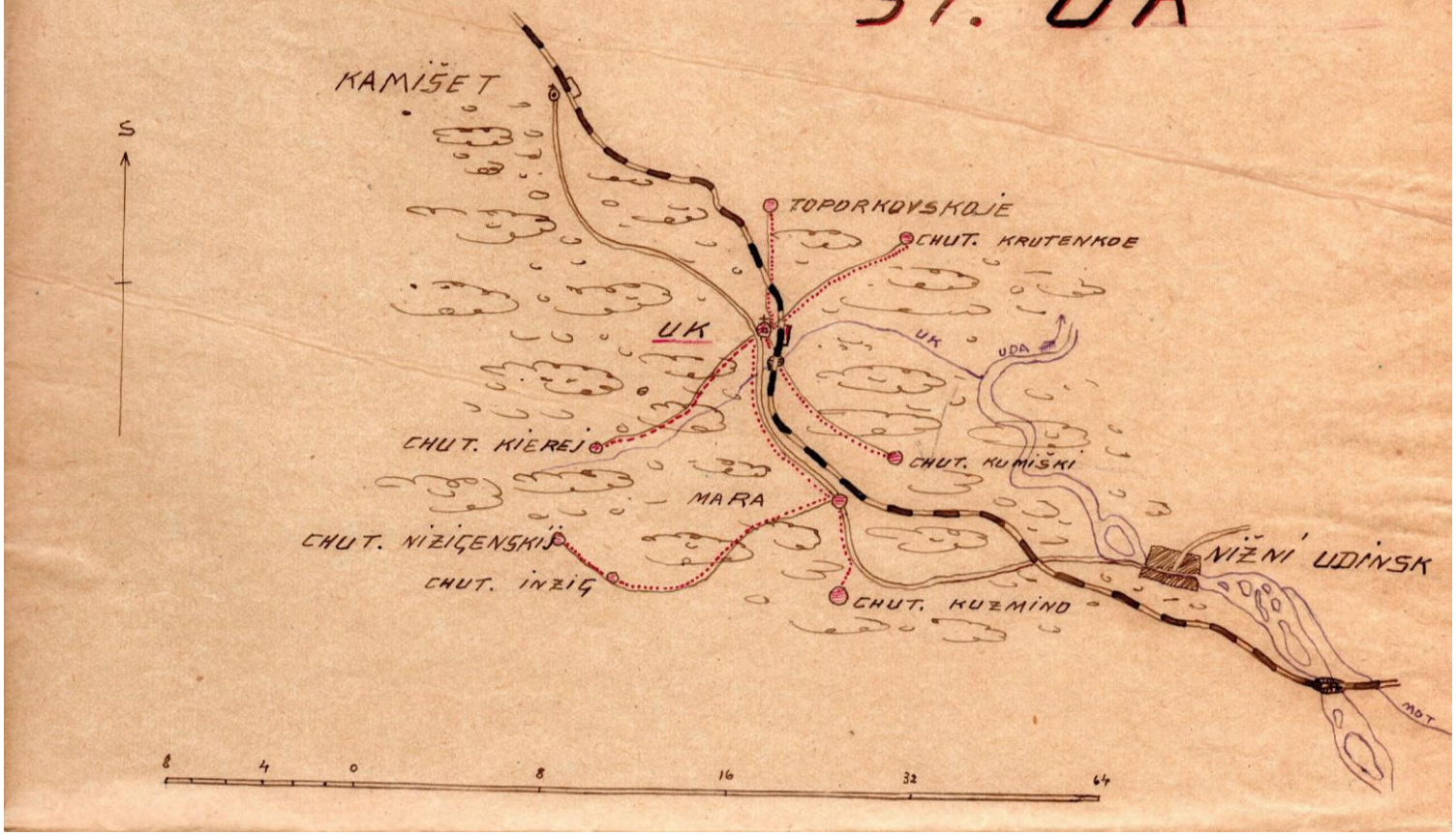

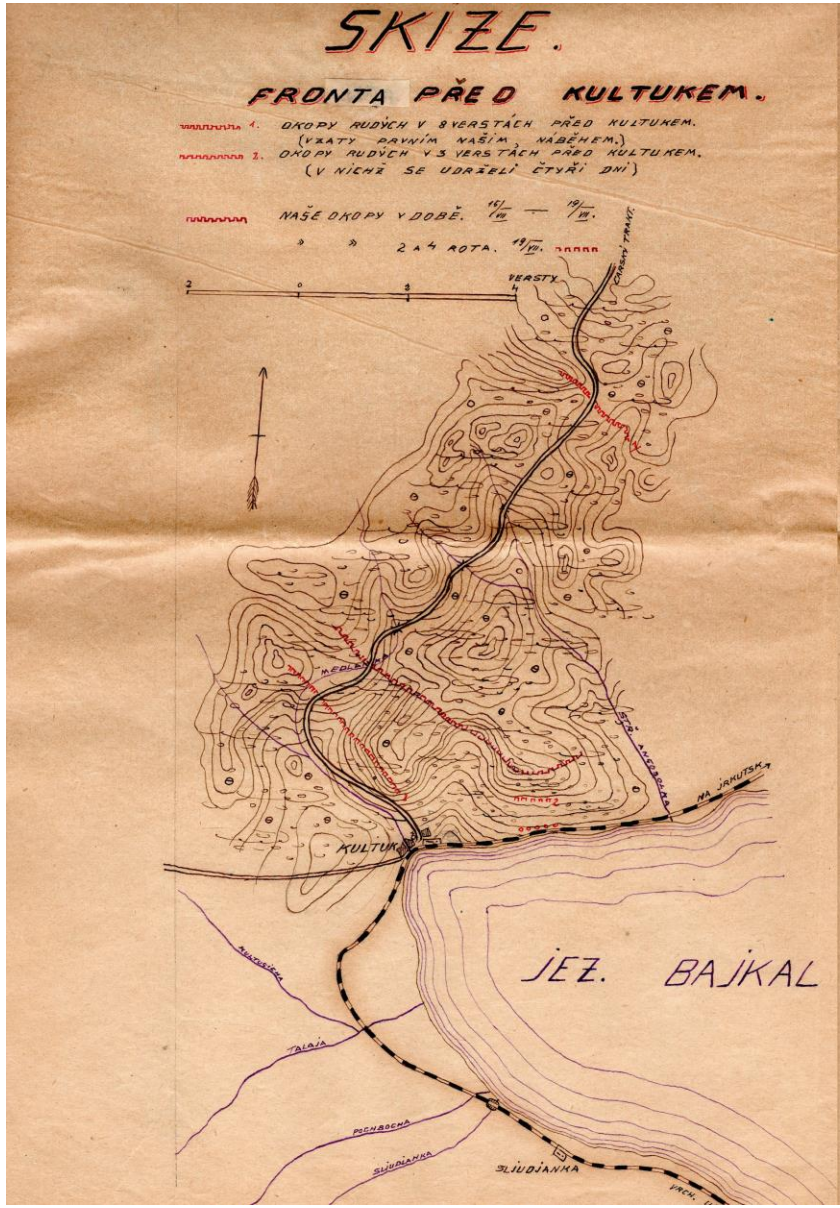
SKIZE.
FRONTA PŘED KULTUKEM.
1. OKOPY RUDÝCH V 8 VERSTÁCH PŘED KULTUKEM.
(VZATY PRVNÍM NAŠIM, NÁBĚHEM.)
2. OKOPY RUDÝCH V 3 VERSTÁCH PŘED KULTUKEM.
(V NICHŽ SE UDRŽELI ČTYŘI DNI)
NAŠE OKOPY V DOBĚ. 16/VII — 19/VII.
» » 2 A 4 ROTA. 19/VII.
VERSTY
CHRSKÝ TRANT.
MEDLENKA
STŘ. ANGOBOLKA
NA JRKUTSK
KULTUK
JEZ. BAJKAL
KULTUSIEKA
TALAJA
POCHBOCHA
SLJUDJANKA
SLJUDJANKA

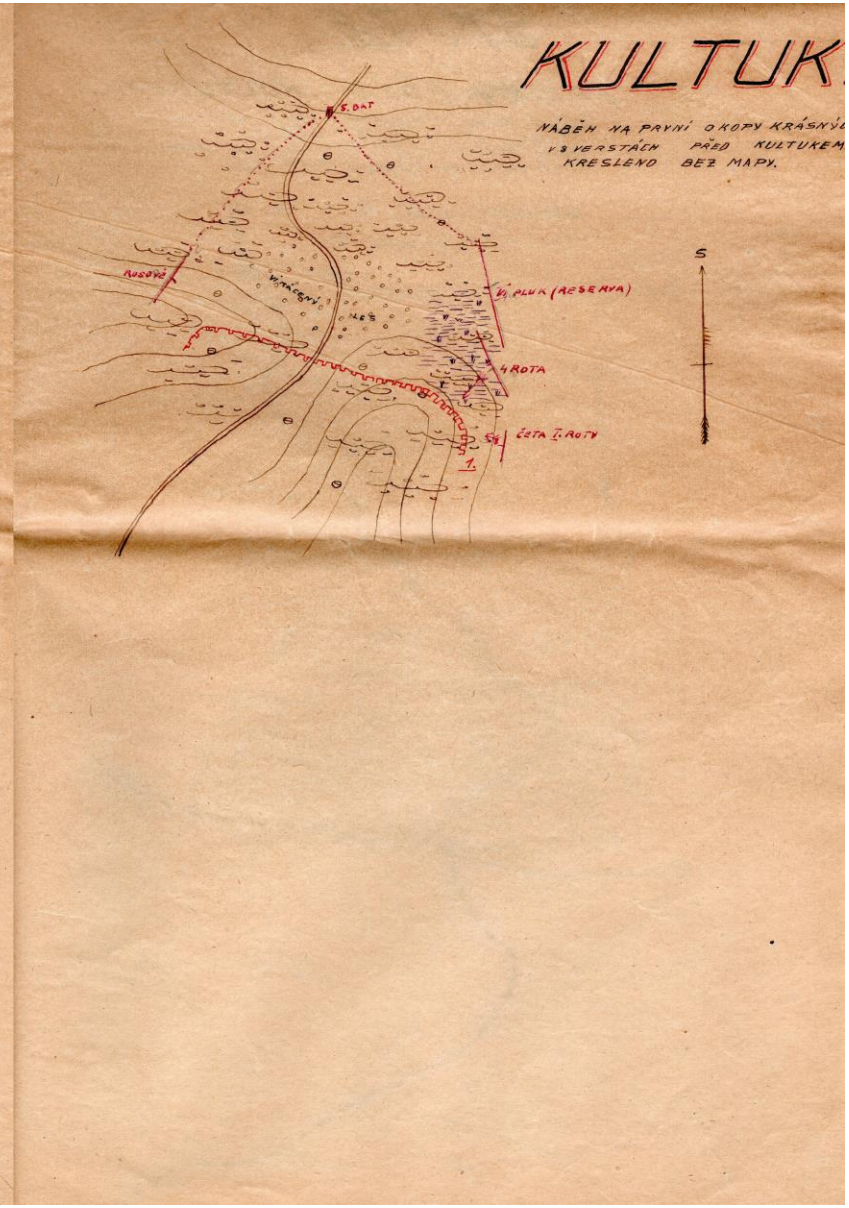
KULTUK
NÁBĚH NA PRVNÍ OKOPY KRÁSNÝ
V 8 VERSTÁCH PŘED KULTUKEM
KRESLENO BEZ MAPY.
S. DAT
RUSOVÉ
VÍRÁCENÝ LES
VI. PLUK (RESERVA)
4 ROTA
ČETA I. ROTY
S

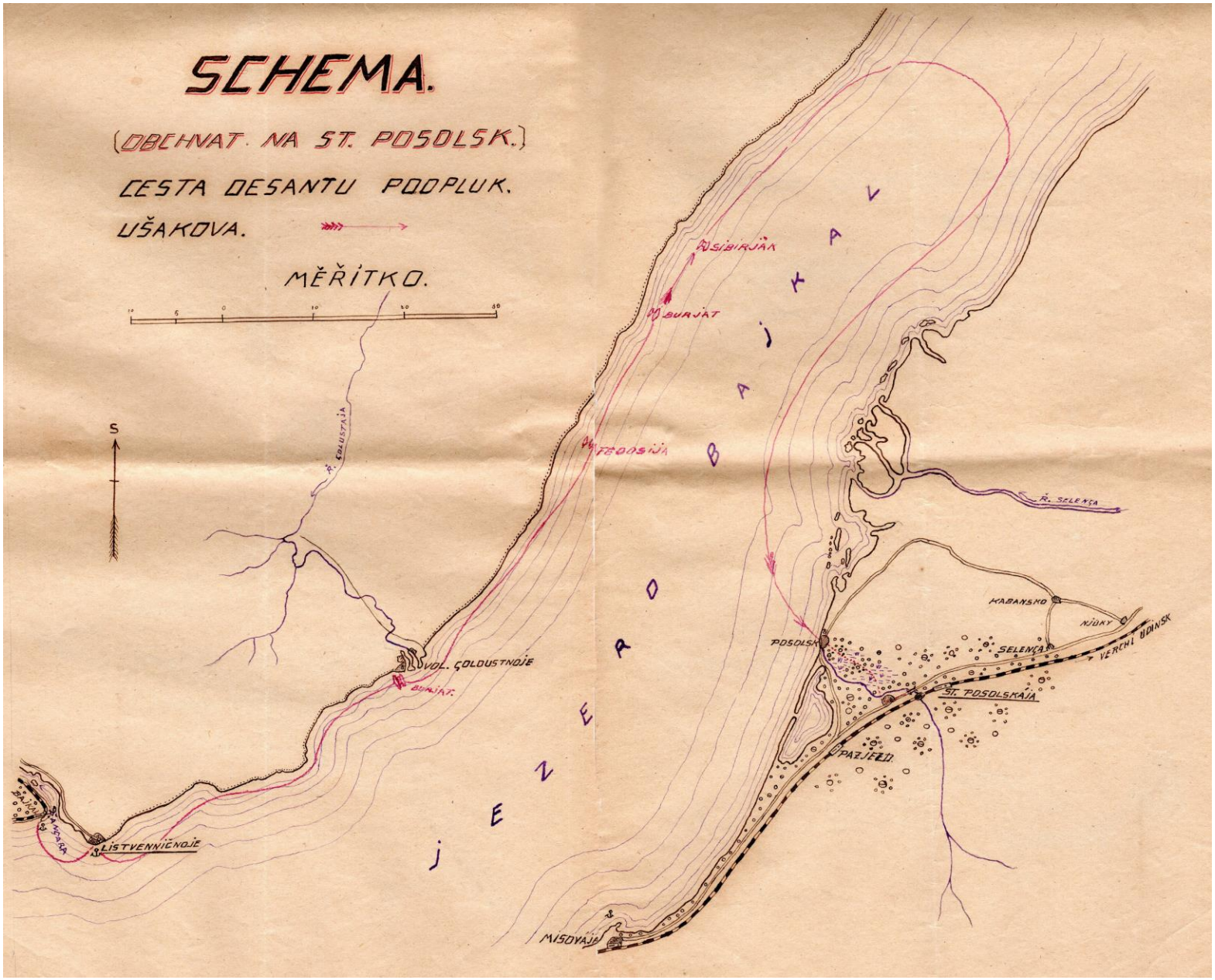
SCHEMA.
(OBCHVAT NA ST. POSOLSK.)
CESTA DESANTU PODPLUK.
UŠAKOVA.
MĚŘÍTKO.
S
Ř. ÇOLUSTAJA
SIBIRJAK
BURJAT
FEDOSIJA
VOL. ÇOLOUSTNOJE
BURJAT.
LISTVENNIČNOJE
BAJKAL
JEZERO
Ř. SELENÇA
KABANSKO
NJUKY
POSOLSK
SELENÇA
VERCHI UDINSK
ST. POSOLSKAJA
PAZJEZD.
MISOVAJA

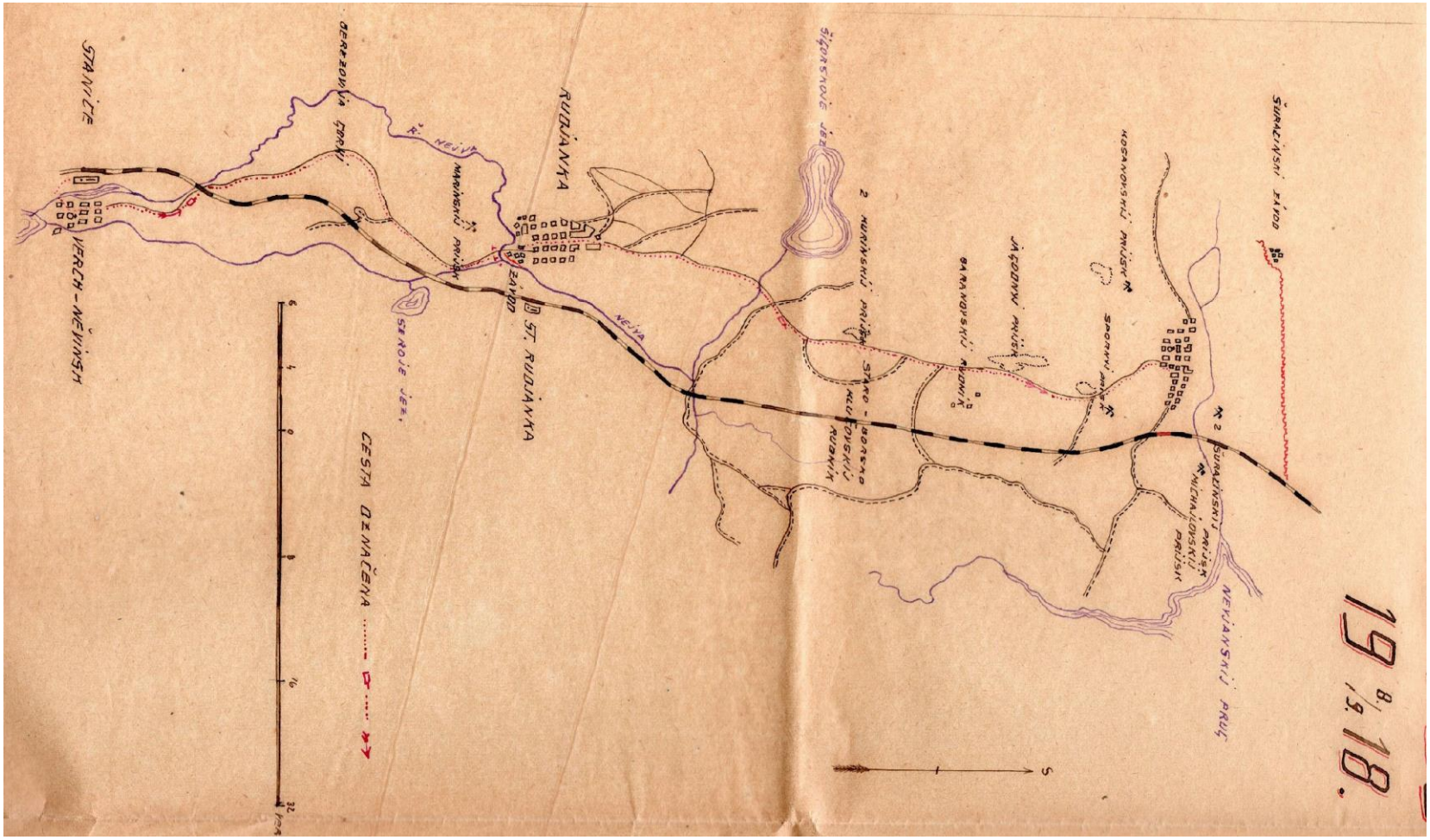
19 8/9 18.
STANICE
VERCH-NĚVINSK
BEREZOVJA GORKI
R. NEJVA
MARINSKIJ PRIJSK
RUDJANKA
ZÁVOD
ST. RUDJANKA
NEJVA
SEROJE JEZ.
CESTA OZNAČENA
ŠIGORSKOJE JEZ.
2 KURINSKIJ PRIJSK
STARO-BORSKO KLUČOVSKIJ RUDNIK
BARANOVSKIJ RUDNIK
JAGODNYJ PRIJSK
SPORNYJ PRIJSK
KOSANOVSKIJ PRIJSK
ŠURALINSKI ZÁVOD
2 ŠURALINSKIJ PRIJSK
MICHAJLOVSKIJ PRIJSK
NEVJANSKIJ PRUG

ŠURALINSKIJ ZÁVOD.
19 8/9 18.
ŠURALEVO
ŠURALINSKIJ PRUG
NEVJANSKIJ PRUG
ČTVRTÉ ROTY I.
" " II.
" " PO BOJI III
II ČETY III. ROTY
E BRUNÝCH ČÁSTÍ
DY KRÁSNÝCH
ON A DVA BRONOVÍKY.

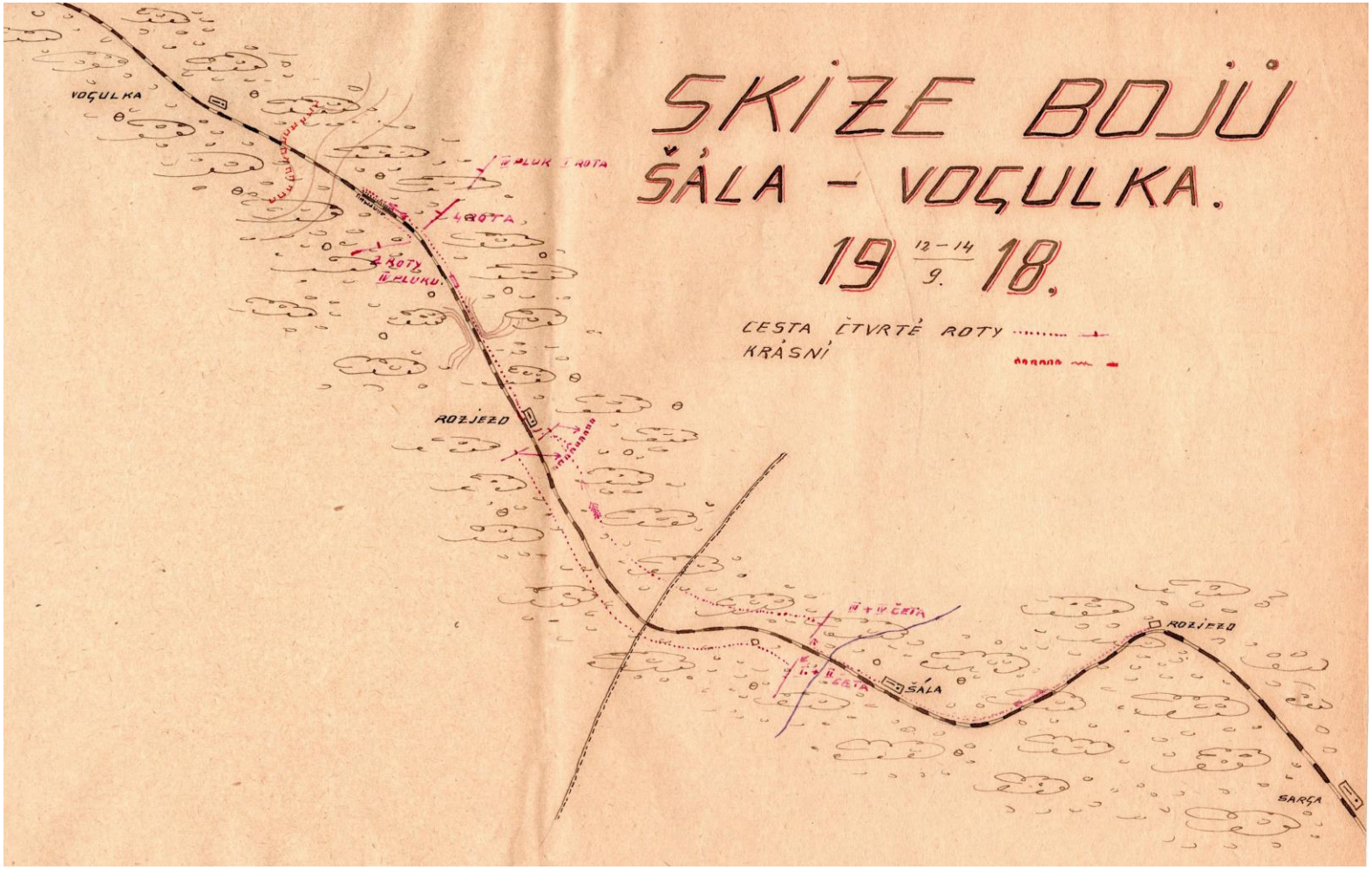
SKIZE BOJŮ
ŠÁLA – VOGULKA.
19 12–14/9. 18.
CESTA ČTVRTÉ ROTY
KRÁSNÍ
VOGULKA
ROZJEZD
ŠÁLA
ROZJEZD
SARGA

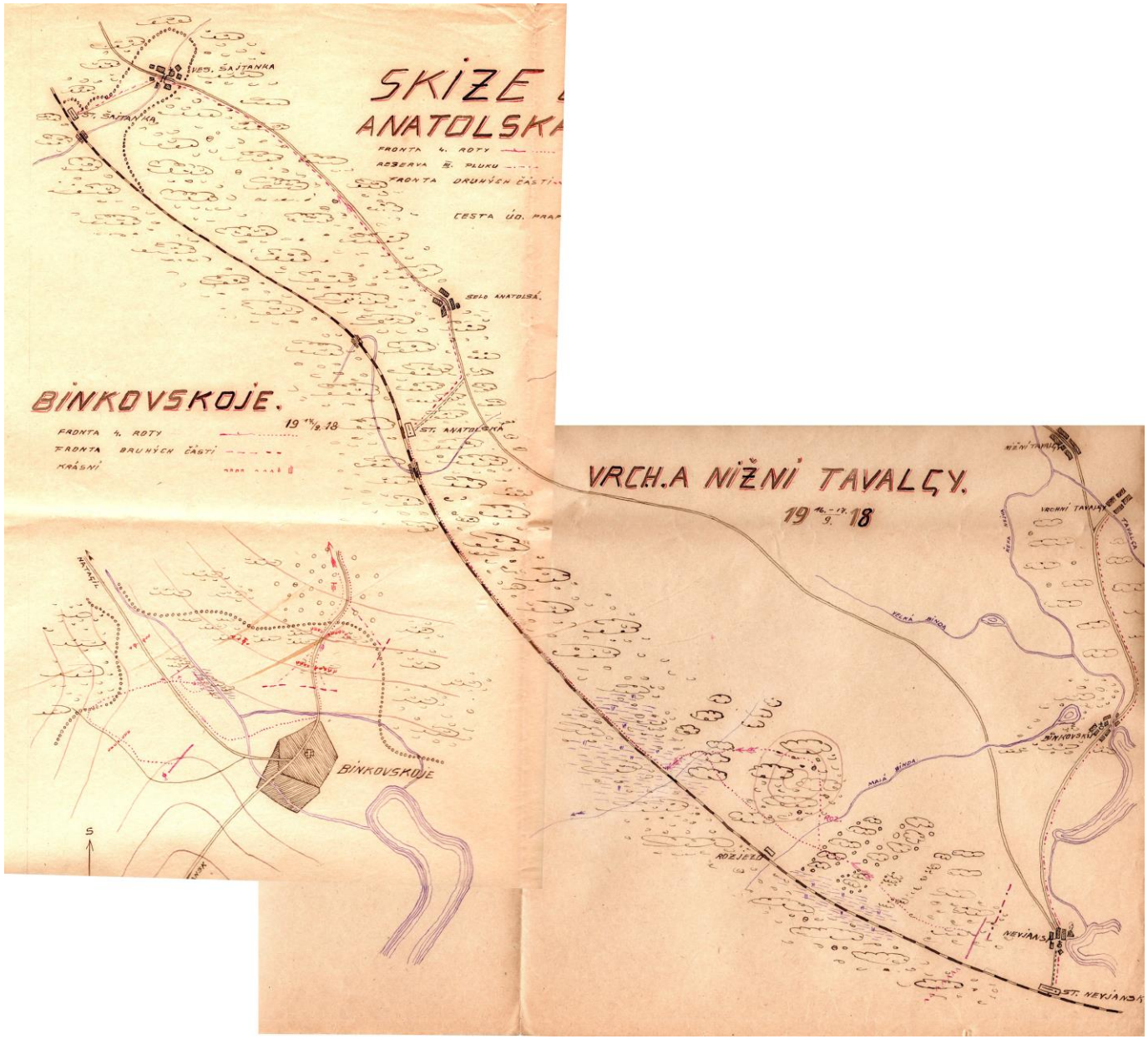
SKIZE
ANATOLSKA
FRONTA 4. ROTY
RESERVA III. PLUKU
FRONTA DRUHÝCH ČÁSTÍ
CESTA ÚD. PRAP
VES. ŠAJTANKA
ŠAJTANKA
SELO ANATOLSKÁ
ST. ANATOLSKÁ
BINKOVSKOJE.
19 16/9.-17/9. 18
FRONTA 4. ROTY
FRONTA DRUHÝCH ČÁSTÍ
KRÁSNÍ
BINKOVSKOJE
S
VRCH.A NIŽNI TAVALCY.
19 16.-17. 9. 18
NIŽNÍ TAVALCY
VRCHNÍ TAVALCY
VELKÁ BINKA
MALÁ BINKA
BINKOVSKÁ
ROZJEZD
NEVJANSK
ST. NEVJANSK

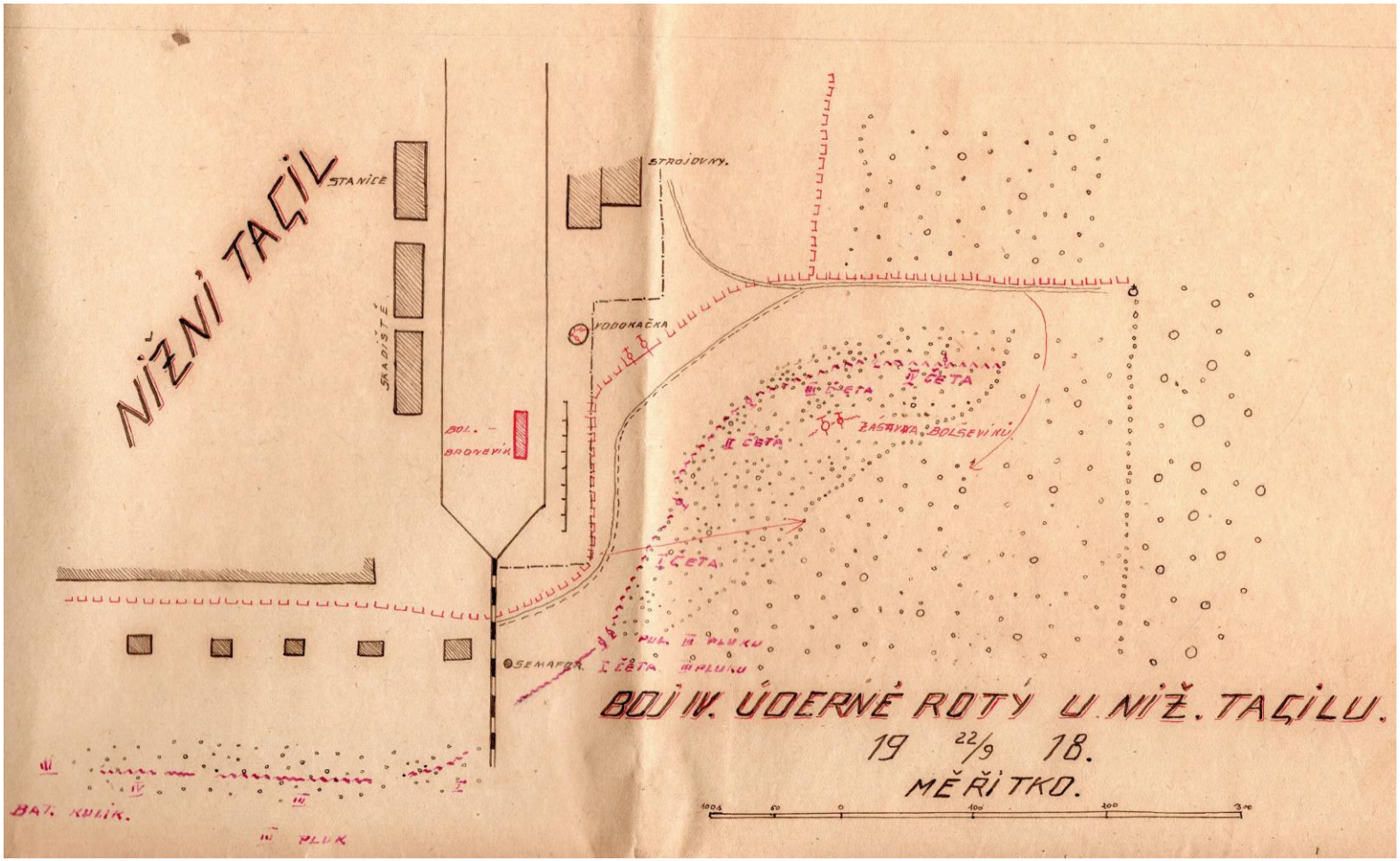
NIŽNÍ TAGIL
STANICE
SKADIŠTĚ
STROJOVNY.
VODOKAČKA
BOL. - BRONEVIK
I ČETA
II ČETA
III ČETA
IV ČETA
ZÁSAVNA BOLŠEVIKŮ
PUL. III PLUKU
SEMAFOR. I ČETA III PLUKU
BAT. KULIK.
III PLUK
BOJ IV. ÚDERNÉ ROTY U NIŽ. TAGILU.
19 22/9 18.
MĚŘÍTKO.

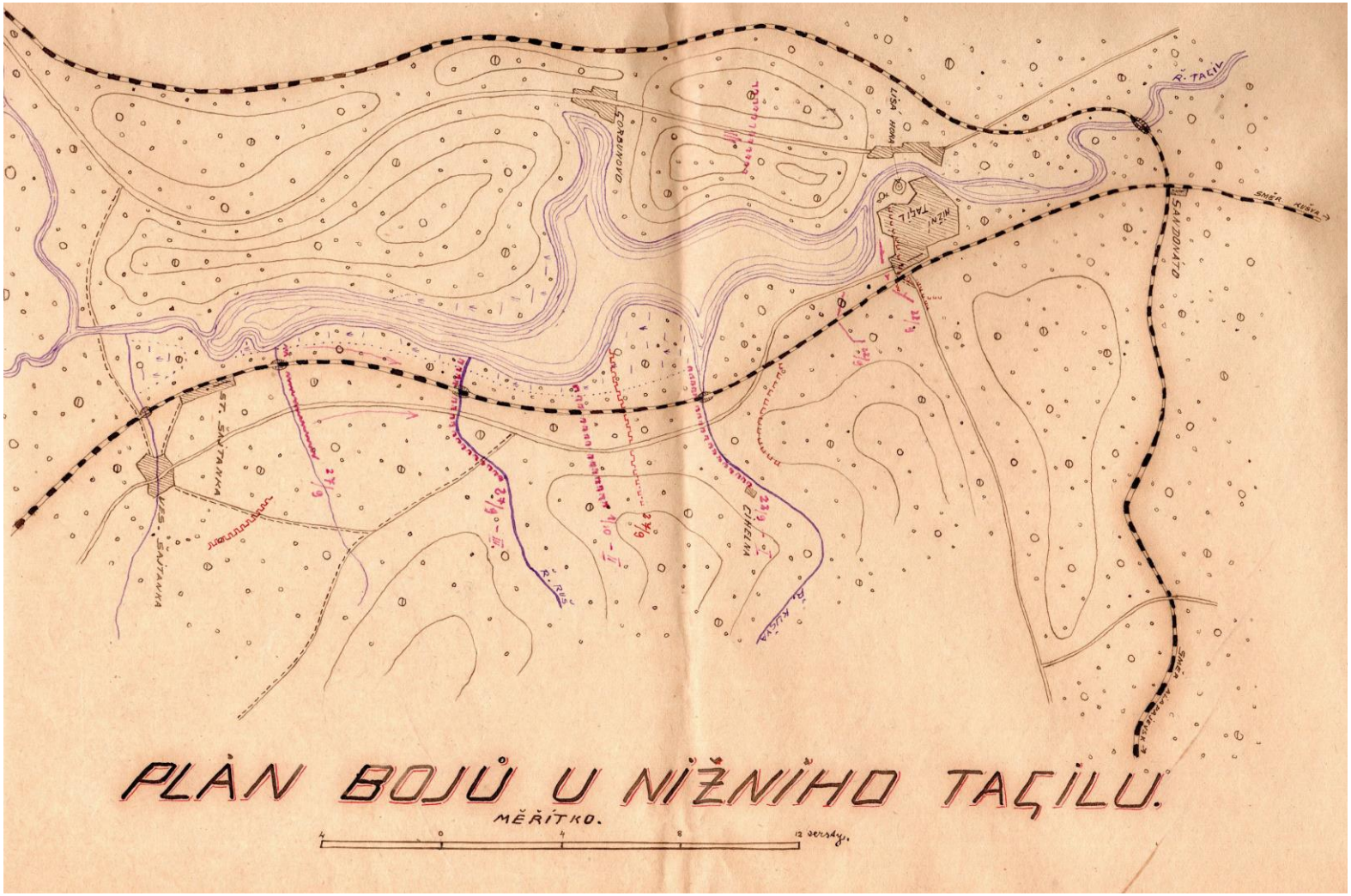
PLÁN BOJŮ U NIŽNÍHO TAÇILU.
MĚŘÍTKO.
4 0 4 8 12 sersty.
Ř. TAÇIL
SANDONÁTO
SMĚR. RUŠVA
LIŠÁ HORA
NIŽNÍ TAÇIL
ÇORBUNOVO
ST. ŠAJTANKA
VES. ŠAJTANKA
CIHELNA
Ř. RUŠ
Ř. KLIÇVA
SMĚR. ALAPAJEVSK

SCHEMA
SAMARSKÁ FRONTA
CESTA CELÉ GRUPPY
" ÚD. PRAPORU, A PÁTÉ BAT.
" 4 ROTY
MÍSTA BOJŮ
ROZVĚDKY
19 10.–22. 11. 18.
5 0 5 10 VERST.
SOLDAT. POSELOK
KANDIK-TAMAK
NIKOLAJEVKA
KONSTANTINOVKA
ANDREJEVKA
UJAZ TUMAKOVA
ISERCANOVO
TATAR. TUMBARLA
VRCH. TROISK
NIZNI TROISK
SACHOVA
TURAJEVA
OSMAN-TASLI
SUKULOVA
URIS-TAMAK.
POKROVSKIJ
ABDULINO
ELÁN-ČIŽMY
BAJMUZINA
SULY
KUNCENEJEVA
BELEBEJ
ALEKSEJEVKA
KRIK-NARJAT
SEMENO-MAKAROVA
MICHAJLOVKA
DURASOVKA
AKSAKOVO
Ř. KANDUZ
Ř. RIA
DO SAMARY

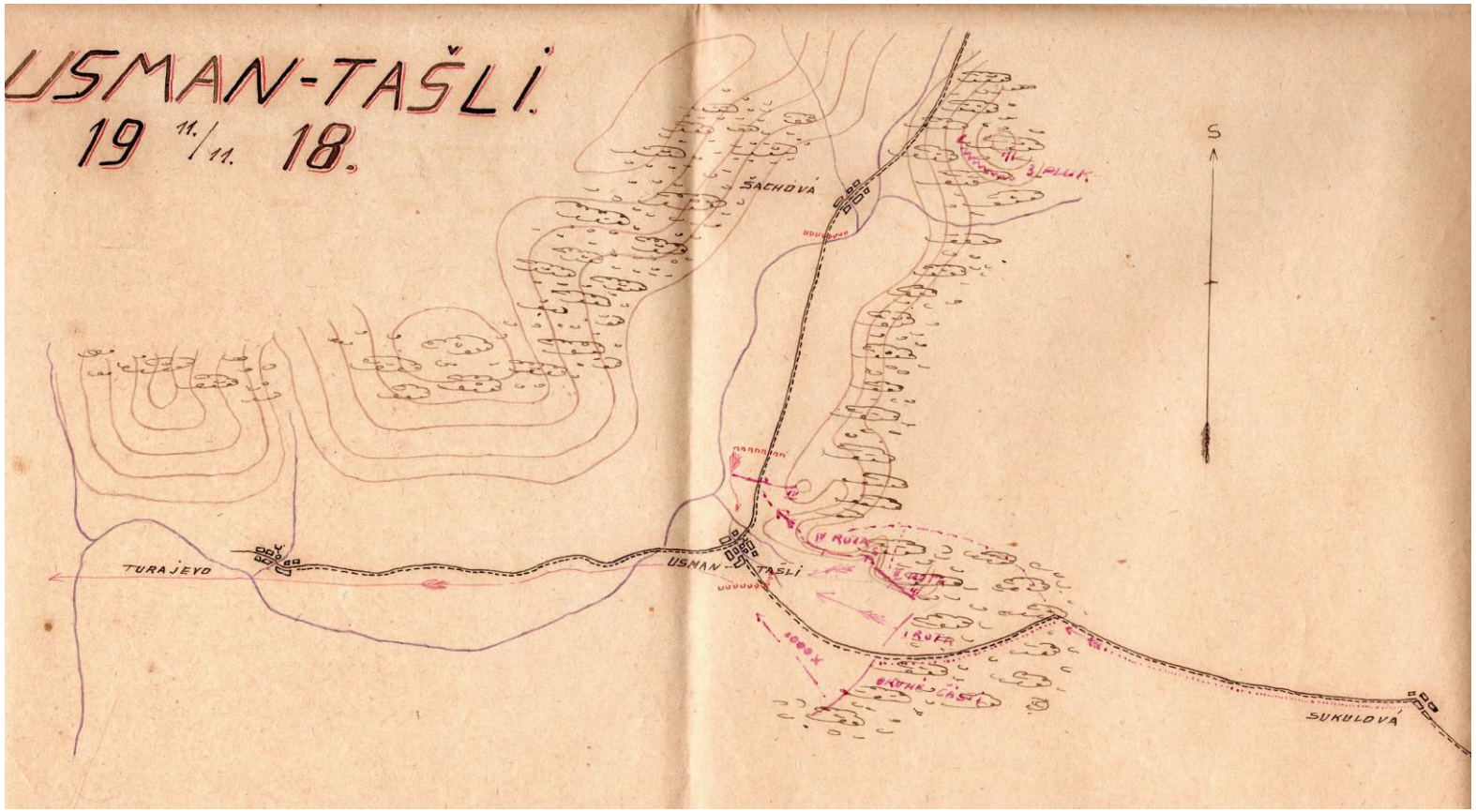
USMAN-TAŠLI.
19 11./11. 18.
ŠACHOVÁ
TURAJEVO
USMAN-TAŠLI
SUKULOVÁ
S

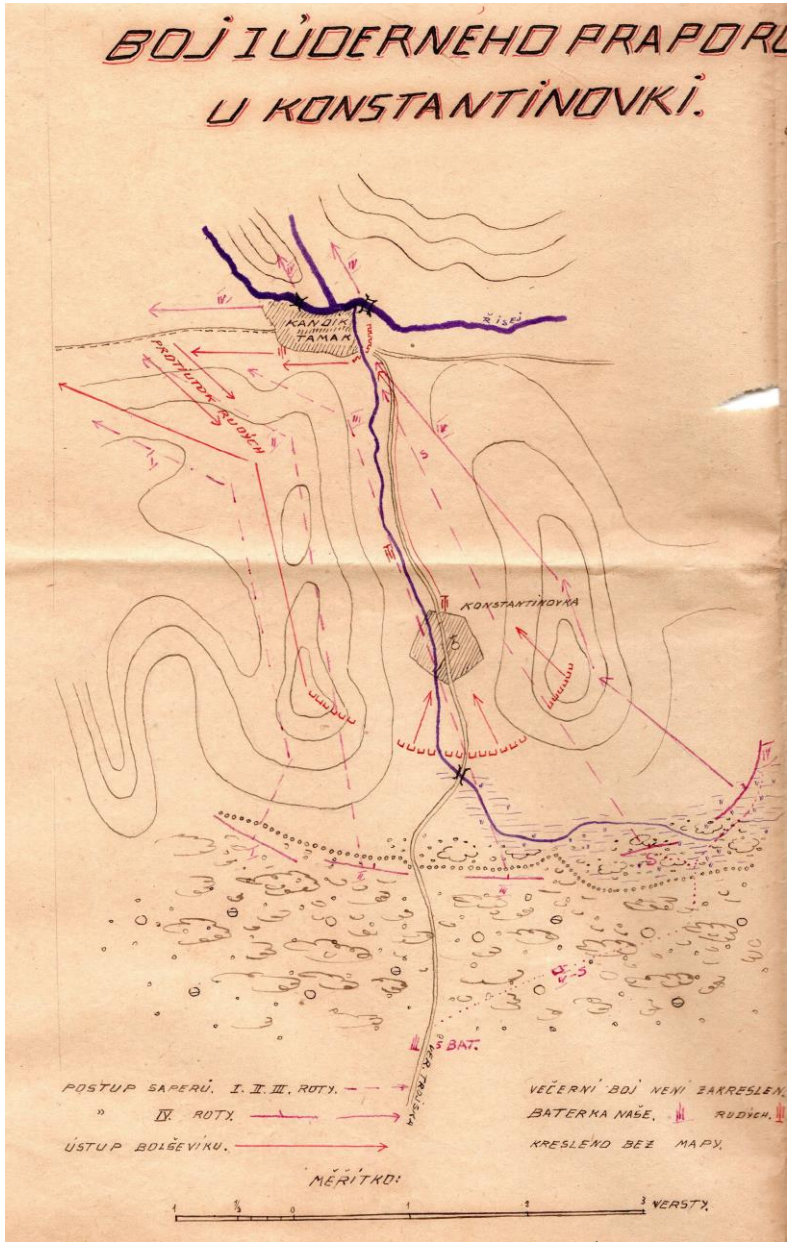
BOJ I ÚDERNÉHO PRAPORU
U KONSTANTINOVKI.
KANDÍK
TAMAK
ŘÍSEJ
PROTIJUTOK RUDÝCH
KONSTANTINOVKA
BAT.
VER. TROJSKA
POSTUP SAPERŮ. I. II. III. ROTY.
» IV. ROTY.
ÚSTUP BOLŠEVÍKU.
VEČERNÍ BOJ NENÍ ZAKRESLEN.
BATERKA NAŠE.
RUDÝCH.
KRESLENO BEZ MAPY.
MĚŘÍTKO:
1 ½ 0 1 2 3 VERSTY.

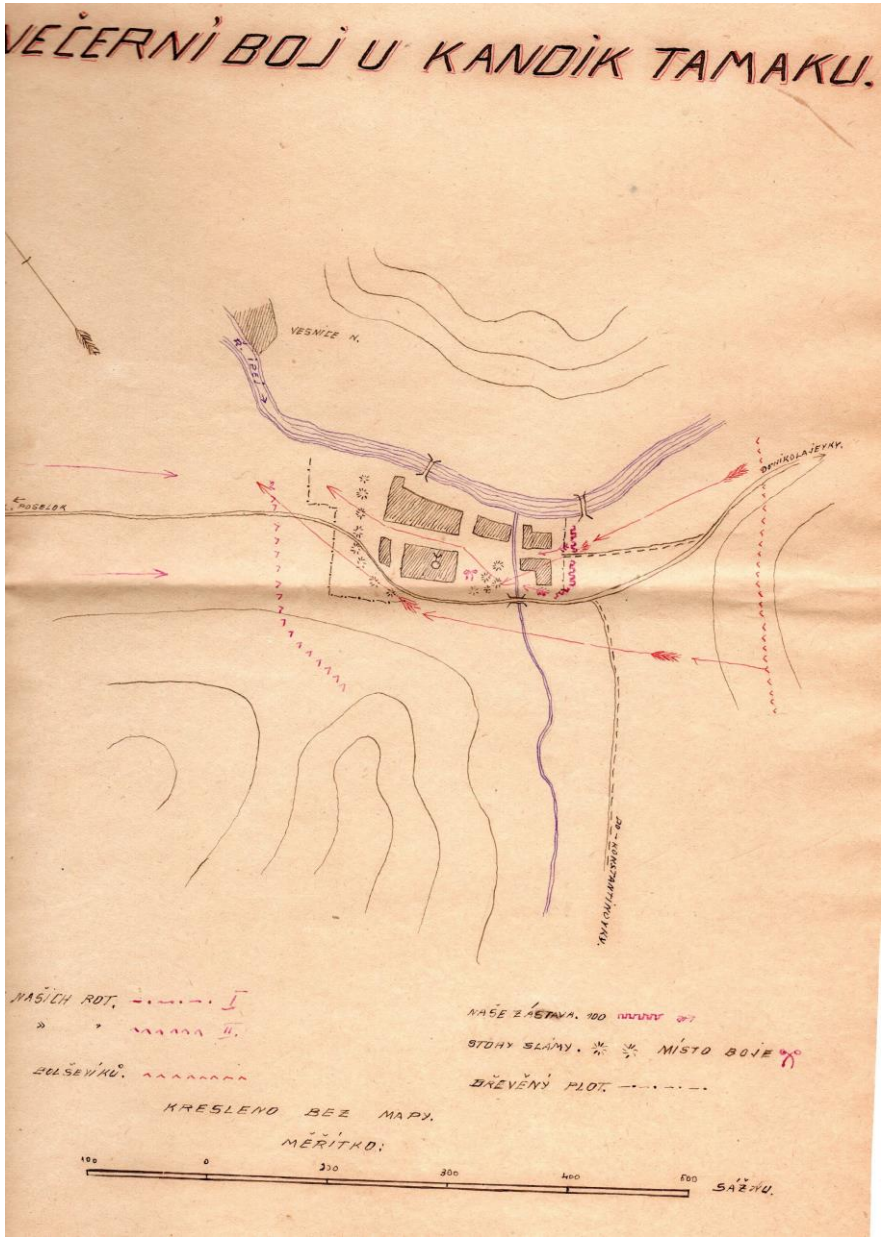
VEČERNÍ BOJ U KANDIK TAMAKU.
VESNICE N.
POSELOK
NAŠICH ROT.
BOLŠEVÍKŮ.
NAŠE ZÁSTAVA. 100
STOHY SLÁMY.
MÍSTO BOJE
DŘEVĚNÝ PLOT.
KRESLENO BEZ MAPY.
MĚŘÍTKO:
100
0
200
300
400
500
SÁŽNU.

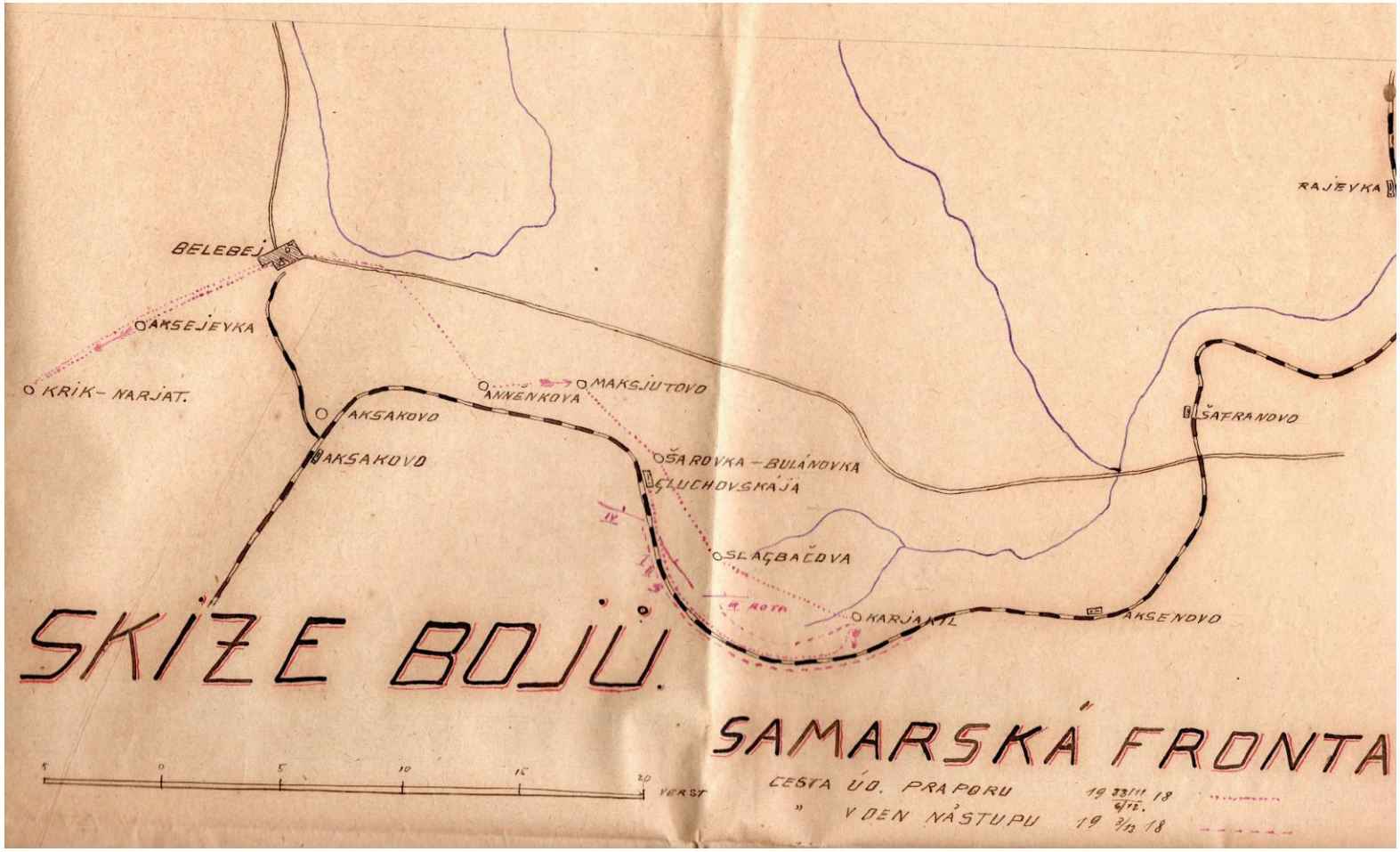
SKIŽE BOJŮ.
SAMARSKÁ FRONTA
BELEBEJ
AKSEJEVKA
KRIK-NARJAT.
AKSAKOVO
AKSAKOVO
ANNENKOVA
MAKSJUTOVO
ŠAROVKA-BULANOVKA
ŠLUCHOVSKAJA
SLAĞBAČOVA
KARJAKIL
AKSENOVO
ŠAFRANOVO
RAJEVKA
VERST
CESTA ÚD. PRAPORU
VDEN NÁSTUPU

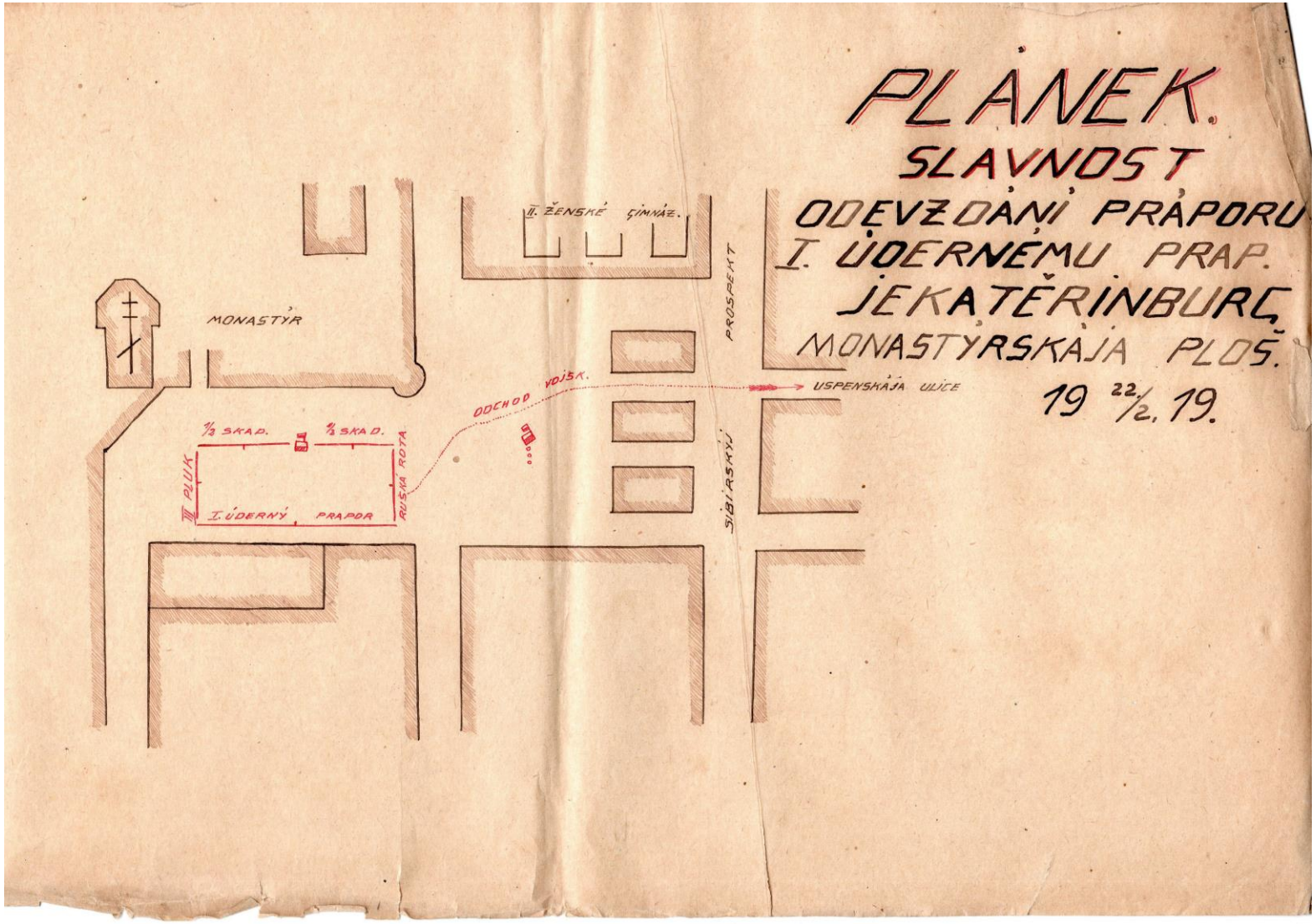
PLÁNEK.
SLAVNOST
ODEVZDÁNÍ PRÁPORU
I. ÚDERNÉMU PRAP.
JEKATĚRINBURG
MONASTÝRSKÁJA PLOŠ.
19 22/2. 19.
II. ŽENSKÉ GIMNÁZ.
MONASTÝR
PROSPEKT
ODCHOD VOJSK.
USPENSKÁJA ULICE
1/3 SKAD.
1/3 SKAD.
III PLUK
I. ÚDERNÝ PRAPOR
RUŠKÁ ROTA
SIBIRSKÝJ

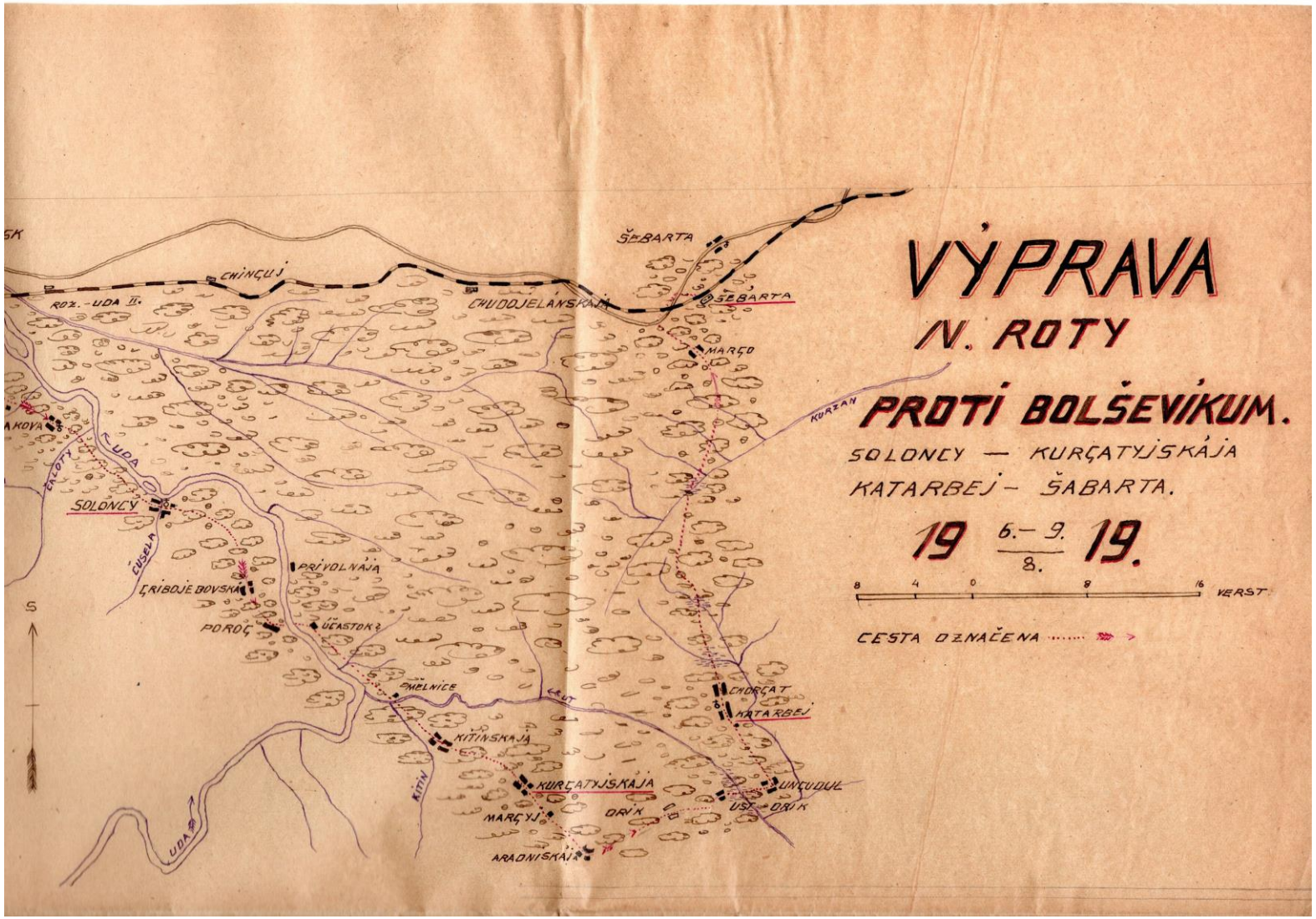
VÝPRAVA
N. ROTY
PROTI BOLŠEVÍKUM.
SOLONCY — KURÇATYJSKÁJA
KATARBEJ — ŠABARTA.
19 6.–9. 8. 19.
8 4 0 8 16 VERST
CESTA OZNAČENA
ŠEBARTA
CHINÇUJ
ROZ.-UDA II.
CHUDOJELÁNSKÁJA
MARÇO
KURZAN
UDA
SOLONCY
ČUSELA
PRIVOLNÁJA
ÇRIBOJEBOVSKÁ
POROÇ
ÚČASTOK
PMĚLNICE
KITINSKÁJA
KURÇATYJSKÁJA
MARÇYJ
ARADNISKÁJA
ORIK
UST-ORIK
UNÇUDUL
CHORÇAT
KATARBEJ
S

Dodatek V

Úvodem všeobecně ke snahám o obnovení samostatnosti českého státu a k čs. legiím[1]

Bernard Panuš

Český stát, který založili naši slovanští předci přibližně v 9. století po Kristu, prošel během svých dějin různými peripetiemi. V 16. století se naše země spojily s rodem Habsburků a staly se postupně součástí Rakouska. Na počátku 19. století náš jazyk a tím i náš národ téměř zanikl. Chybělo k tomu velmi málo. Ale nestalo se tak. V bouřlivém 19. století náš národ sílil a přitom si dobře pamatoval, že České království, Země koruny české vytvořili jeho předci. S ekonomickou prosperitou rostla i přirozená touha našeho národa podílet se na politickém rozhodování o vlastním osudu.

Dlouhou dobu nejvýznamnější osoby našeho národa spatřovali naší budoucnost v Rakousku. Ale s trochou nadsázky se dá říci, že v prusko-rakouské válce roku 1866 to bylo naposledy, co český voják s podporou valné části českého národa, bojoval proti nepříteli a za Habsburky s nadšením.

Rakousko-uherské vyrovnání roku 1867 bylo těžkou ranou českým státoprávním snahám. Maďaři, kteří ve válce v roce 1866 císaře zradili, dostali širokou autonomii. Češi, kteří byli císaři věrní, nedostali nic a navíc jim bylo v průběhu následujících let sílícím pangermánským hnutím zdůrazňováno, že jako Slované jsou a priori nepřátelé říše a Germánství, že jsou vždy potencionální zrádci. Od dob vyrovnání v roce 1867 se vztahy Čechů a monarchie jen a jen horšily.

[1] http://www.karelvasatko.cz/historie-ceskoslovenskych-legii/odborne-clanky/ruske-legie/vseobecne-k-cs-legiim-na-rusi

Rakousko-Uhersko prošlo svým vývojem. Nebylo vždy až takovým žalářem národů, jak se občas tvrdilo. Dokonce i císaři se dá přiznat, že se snažil být spravedlivým panovníkem všem lidem v říši. Říše si ovšem nesla svou zkázu v sobě. Mnozí Němci, vojáci, úředníci, i prostí lidé, vzhlíželi k Německu spíše než k mocnáři a byli plni představ o předurčenosti němectva ve světových dějinách a zvláště podřadnosti Slovanů. Českému národu pak panovník nedal skutečnou moc spolurozhodovat o osudech soustátí, jak by odpovídalo jeho vzrůstající síle.

Když vypukla I.světová válka, Němci v Rakousko-Uhersku i v Německu jí označili za válku Germánů proti Slovanům. To se českému národu přirozeně nemohlo zamlouvat. Češi-vojáci šli do války s nechutí. Veřejnost ve velké většině stále ze setrvačnosti myslela v intencích Rakousko-Uherska, ale stejná většina si také myslela, že se „něco“ musí stát, že se státoprávní postavení Zemí koruny české musí konečně vyřešit. Šlo o otázku reálné moci českého zemského sněmu v Čechách, o spojení Zemí koruny České (markrabství Moravské byla udržována jako samostatná země, v jehož sněmu měli němečtí poslanci velké slovo), o korunovaci českého krále a další. Na rozdíl od dnešního všeobecného mínění, v Čechách existovala před I.světovou válkou síla, která mluvila o nezávislosti. Politická strana státoprávních pokrokářů chtěla již v době před I.světovou válkou obnovit odvěká práva českého království a nebála myslet na samostatnost. Na rozdíl od toho např.realisté T.G.Masaryka si představovali federalizaci říše jako pokrokové východisko ze situace. Mnozí Češi vyřešení výše uvedených otázek spojovali i s dobovými snahami o sociální spravedlnost. Někteří proto měli blízko k beznárodnímu, internacionálnímu marxismu.

Krajané v zahraničí v podstatě jako první vyjádřili maximální požadavek českého národa – samostatný stát. Od prvních dnů roku 1914 a I.světové války Češi ve Francii, Srbsku, Bulharsku, ale zejména v Rusku instinktivně věděli, co mají dělat – bojovat za samostatnost se zbraní v ruce. Vznikly první vojenské jednotky čs.dobrovolníků, později nazývaných legionáři. Časem se k vojáků připojili i politici, z nichž nejvýznamnějšími se postupně stali T.G.Masaryk, M.R.Štefánik a Edvard Beneš.

Čs.legie v Rusku

Počátky odboje

V Ruské říši žilo před I.světovou válkou několik desítek tisíc osob českého původu. Jednalo se zejména o zemědělce usazené na Volyni, z nichž někteří již měli ruské občanství. Dále bylo v Ruské říši množství českých učitelů, zástupců různých firem, dělníků, hudebníků apod., kteří měli rakousko-uherské občanství a byli teoreticky povinni bojovat za Habsburky. Zástupci obou skupin již v prvních týdnech války, v srpnu 1914, organizovali demonstrace proti Rakousko-

Uhersku. Současně se rozběhla jednání s představiteli Ruské říše o vytvoření vojenské jednotky. Výsledkem jednání bylo vytvoření **České družiny**.

Jednotka měla celkově, i se započtením ruských vojáků, okolo 1000 mužů. V zásadě šlo o pěší prapor složený ze 4 rot a pomocného oddílu. 28. září 1914 (podle pravoslavného kalendáře), v den Sv.Václava, se v Kyjevě, na Sofijském náměstí, konala přísaha jejích příslušníků. V říjnu Česká družina odešla na frontu. Bylo určeno, aby vojáci České družiny bojovali jako průzkumníci. Přitom nejlépe využili své znalosti němčiny i ostatních jazyků rakousko-uherské armády, vědomostí o její struktuře a fungování. Česká družina bylo proto rozdělena po družstvech a četách mezi pluky a divize ruské armády. Tak se začalo na frontě zvolna rozšiřovat povědomí o českém vojáku.

Část vojáků byla poslána se zprávami skrz frontové linie k důležitým představitelům českého národa. Některým se jejich mise zdařila a vrátili se přes neutrální státy do Ruska. Jiní byli bohužel dopadeni a byli popraveni.

1.12.1914 měla Česká družina poprvé ztráty v boji, při rozvědce padli 3 její vojáci. Dobrovolníci České družiny zažili s ruskou armádou její úspěšný postup proti rakousko-uherským armádám do Karpat a až na území dnešního Slovenska do okolí Medzilaborců. Družiníci zažili i ústup ruské armády v květnu 1915.

Sluší se dodat, že někteří čeští vojáci byli i u čistě ruských jednotek. Příslušníci České družiny a následnických těles byli přidělováni do různých ruských štábů jako tlumočníci, pracovníci kontrarozvědky. Malá skupinka Čechů existovala u radiotelegrafické jednotky, která se zabývala odposlechy.

Na sklonku roku 1915 byla Česká družina rozšířena ustanovením 5.-8.roty a v lednu 1916 došlo k přejmenování České družiny na **Česko-slovenský střelecký pluk**. Funkce jednotky se nezměnila, stále prováděla průzkumnou činnost. V květnu 1916 se z pluku vydělilo několik rot, aby daly základ dalšímu rozšíření. Č.-s.střelecký pluk byl přejmenován na **1.č.-s.střelecký pluk**, vzniknul **2.č.-s.střelecký pluk** a oba pluky byly sloučeny do **Č.-s.střelecké brigády**. Na sklonku roku 1916 a začátku roku 1917 byly položeny základy **3.č.-s.střeleckého pluku**.

Problém vytvoření velkého čs.vojska

Od počátku války bylo snahou našich vojáků i politických představitelů v Rusku, sdružených ve Svaz čs.spolků v Rusku, ustanovení skutečně velké armády. Dlouhou dobu bylo v naší historické literatuře prohlašováno, že ruská vláda si nepřála vytvoření větší národnostní jednotky, že byla proti nám. Musíme si sebekriticky přiznat, že je to lež. Jedním z faktů je, že mezinárodní ženevská konvence zakazuje vytvářet vojenské oddíly ze zajatců. Ruská říše dodržovala mezinárodní

úmluvy ve stejné míře, jako ostatní státy. Vždyť i ve Francouzské republice se uprostřed I.světové války vedly debaty o tom, zda je vhodné, aby občané nepřátelských států bojovali za Francii. To bylo v době, kdy Francie začala pociťovat citelný nedostatek vojáků. Vyznamenaným dobrovolníkům roty Nazdar hrozilo vyloučení z Cizinecké legie a potupný odchod do zajetí. V ruském prostředí byla otázka vyřešena mimo jiné tím, že rakousko-uherská armáda začala záhy po začátku války vytvářet oddíly z polských a ukrajinských dobrovolníků a tím sama porušovala mezinárodní právo.

Vraťme se k Čechům. Už při vytváření první české jednotky, počítaly ruské úřady s ustanovením třeba i několika pluků. Vše se odvíjelo od počtu dobrovolníků. Pravdou je, že více českých dobrovolníků se v počáteční fázi války prostě nepřihlásilo a tak byl postaven jen pěší prapor. Projekt velké české armády ovšem existoval v představách Čechů dál. A zde musíme opět přiznat, že jednou z největších překážek vytvoření čs.vojska byla řevnivost mezi českými politickými představiteli. Jedni byli velkými propagátory sokolských myšlenek. Sokol má obrovskou zásluhu na obnovení naší státní samostatnosti, ale některé jeho zásady, resp. způsoby fungování, pocházejí z prostředí spolkové činnosti a pro armádu nejsou vhodné. Jiní čeští představitelé se již dohadovali o budoucí podobě českého státu a rozdělovali si ministerstva. A ještě jiní (také příznivci T.G.Masaryka), nedávno váleční zajatci, dnes političtí pracovníci, by ve státě, kde byli hosty, uprostřed bojů, nejraději svrhli cara a vládu a vytvořili republiku. Tím vším bylo na české straně ovlivňováno a podmiňováno vytvoření českého vojska.

Nakonec se jednáním v letech 1916 a 1917 podařilo dosáhnout v květnu 1917 zásadního souhlasu s vybudování Č.-s.armádního sboru. K faktickému vybudování sboru dopomohla i slavná bitva u Zborova a některá jednání T.G.Masaryka po jeho příjezdu v květnu 1917 do Ruska.

Situace v Rusku v roce 1917 a její vliv na čs.hnutí

V únoru 1917 byl v Rusku svržen car, kterému určitá část společnosti dávala vinu za válečné problémy. Byla ustavena tzv.prozatímní vláda (prozatímní proto, že měla zemi dovést k novým parlamentním volbám). Představitelé nové vlády byli pro pokračování ve válce, pro splnění úmluv s Francií a Velkou Británií. V praktické vnitřní politice však nová vláda začala podnikat řadu velmi nešťastných kroků. Divoké reformy způsobila postupně v armádě úpadek staletími ověřených tradic, morálky, odpovědnosti. Jednou z největších chyb nové vlády bylo způsobení a tolerování faktického dvojvládí, tedy dopuštění existence sovětů a agitace bolševiků, malé radikálně levicové strany.

Tato odpovědnost je dána zejména přijetím Rozkazu č.1 prozatímní vládou v březnu 1917. Rozkaz č.1 nařizoval v každé rotě, dělostřelecké baterii atd. zvolit zástupce do výboru, a dále takto ustavit výbory pro každý pluk, divizi, sbor atd.. Tyto výbory začali kontrolovat rozhodnutí důstojníků. Důstojníci neměli mít moc nad kulomety, obrněnými automobily atd..

Mimo službu byl každý voják občanem, nemusel zdravit svého nadřízeného a mohl se plně věnovat politické činnosti. Výsledky se brzo dostavili – chaos, rozklad.

V českém prostředí a mezi českými vojáky by měla ruská revoluce snad i sympatie. Očekávali vznik normálního parlamentního prostředí, které znali z domova. Realita je však brzy vyvedla z omylu. Některé ruské vojenské jednotky odmítaly dále bojovat, ve jménu proletářského internacionalismu se bratřili s nepřítelem atd.. Prozatímní vláda i vojenské velení se situaci snažili zvládnout množstvím kroků. Před Ruskem totiž stál závazek zahájit v létě roku 1917 velkou ofenzívu na východní frontě. Tato ofenzíva byla dohodnuta ještě za vlády cara mezi Ruskem, Francií, Velkou Británií a ostatními Spojenci.

Cesta Č.-s.brigády ke Zborovu a zborovská bitva

Jedním z pokusů zabránit bolševizaci a rozkladu ruské armády bylo vytváření tzv.úderných jednotek. K nim se také hlásili pro nadcházející ofenzívu i již existující jednotky. Takto se přihlásila i Č.-s.brigáda.

V červnu 1917 se shromažďují dosud rozptýlené skupinky 3 čs.pluků u města Zborov. Jak bylo již řečeno, do Zborova prováděly české roty činnost frontových průzkumníků, nikdy nebojovali jako celek. Vzhledem k této skutečnosti také nebyli tyto pluky řádně dobudované, neměli všechny podřízené jednotky, které měli mít ruské střelecké pluky té doby. Z toho důvodu byl Č.-s.brigádě určen úsek fronty, kde se předpokládalo, že její vystoupení bude pouze demonstrativní. Nakonec vše dopadlo jinak. Brigáda dosáhla 2.7.1917 u Zborova vítězství, prolomila 3 linie obrany nepřítele, zajala podle některých pramenů 3150 zajatců a ukořistila 21 děl, 40 kulometů a další. Vítězství u Zborova pomohlo při vytváření Č.-s.sboru.

Budoucí vytvoření Č.-s.sboru, povolené v květnu 1917, bylo záhy brzděno jedním z předáků nové ruské vlády, ministrem Kerenským. Ve svém revolučním zanícení odmítal české národní jednotky jako relikt carské éry. Po bitvě u Zborova, na naléhání představitelů ruské armády a po jednání s T.G.Masarykem si již nemohl dovolit házet budování sboru klacky pod nohy a budoucímu čs.vojsku nestálo politicky nic v cestě.

Čs.kornilovci

Nyní si dovolíme malou vsuvku o tzv.čs.kornilovcích. Ve městě Černovice v obsazené části Rakouska-Uherska, v Bukovině, byla v létě roku 1917 malá skupinka českých vojáků. Byli zajati předcházející rok a ve městě pracovali. Již byli přihlášeni do čs.jednotek, ale fakticky se nic nedělo. Proto, když byla připravována letní ruská ofenzíva, přihlásili se

tito vojáci přímo do ruské armády na nejbližším velitelství. Tak se dostali do Úderného oddílu VIII.ruské armády, pozdějšího **Kornilovského úderného pluku**. Zúčastnili se letní ofenzívy. Kornilovský pluk posléze chránil generála Kornilova, když se stal nejvyšším velitelem. S ním T.G.Masaryk dohodnul, že Kornilovský úderný pluk se stane Slovanským úderným plukem, bude z 1/2 doplněn Čechy, z 2/2 Rusy a jinými Slovany a stane se součástí Č.-s.sboru. Částečně byl tento plán uskutečněn. Po bolševickém převratu se pluk dočasně rozpadl, Češi byli zařazeni do našeho 4.pluku. Pro úplnost dodáváme, že Kornilovský úderný pluk byl obnoven v protibolševické Dobrovolnické armádě na jihu Ruska.

Č.-s.sbor

Podívejme se nyní blíže na budování Č.-s.sboru, protože jeho struktura a jeho pluky jsou základem toho, co známe jako čs.legie v Rusku. Sbor měl 2 divize, v každé 2 brigády, v každé 2 střelecké pluky. Celkem se tedy jednalo o 8 střeleckých pluků. I.divize byla vytvořena ze stávající brigády dobudováním 4.pluku. Ten však vznikl jako poslední, po vytvoření II.divize. II.divize byla budována „na zelené louce“ z proudu dobrovolníků, které každým dnem přicházeli ze všech koutů Ruska.

Střelecký pluk sestával z 3 praporů, každý o 4 rotách. Dále k pluku patřila „nestrojová“ rota (písaři, zásobovači apod.), většinou 2 kulometné oddíly (nazvané podle používané výzbroje – Maxim, Kolt atd.), ženijní oddíl, oddíl pěší rozvědky, oddíl jízdní rozvědky, oddíl zákopových děl, policejní oddíl, hudba atd. V rotě byly 4 čety, z nichž každá 4. byla tzv.granátnická.

Ke každé divizi, jak to odpovídalo ruským předpisům, byla příslušná 1 dělostřelecká brigáda. Dělostřelecká brigáda obsahovala 2 divisiony, každý 3 baterie a další jednotky.

K divizi dále příslušela samostatná ženijní rota.

Každý pluk, brigáda, divize i sbor měly štáb. Ke štábu sboru pak patřila například radiotelegrafní rota. V podřízenosti II.divize byl budován úderný prapor, jednotka tvořená podle ruských, ale i německých a rakousko-uherských vzorů. Úderný prapor byl určen k prolamování nepřátelské obrany, k bleskovým útokům a tvořili ho nejzdatnější vojáci.

Postupně se během roku 1917 ustálily názvy pluků, divizí a dělostřeleckých brigád:

I.č.-s.střelecká Husitská divize

1.č.-s.střelecký Jana Husa pluk

2.č.-s.střelecký Jiřího z Poděbrad pluk

3.č.-s.střelecký Jana Žižky pluk

4.č.-s.střelecký Prokopa Velikého pluk

1.č.-s.střelecká dělostřelecká Husitská Jana Žižky brigáda

1.č.-s.samostatná inženýrná [ženijní] rota

II.č.-s.střelecká divize

5.č.-s.střelecký Pražský T.G.Masaryka pluk

6.č.-s.střelecký Hanácký pluk

7.č.-s.střelecký Tatranský pluk

8.č.-s.střelecký Slezský pluk

2.č.-s.střelecká dělostřelecká brigáda

2.č.-s.samostatná inženýrná [ženijní] rota

Úderný prapor II.č.-s.střelecké divize

To jsou názvy jen těch nejdůležitějších jednotek, které existovaly v rámci sboru. Sbor byl postupně budován od června 1917 až po počátek roku 1918. V původně plánované podobě se ho nepodařilo dobudovat, ale podstatná část byla vytvořena.

Situace v Rusku po letní ofenzívě roku 1917 a na konci roku 1917

Na sklonku roku 1917 byla situace v Rusku velice špatná. Letní ofenzíva na východní frontě dosáhla jen lokálních úspěchů, jako byla např.zborovská bitva, ale jako celek naprosto neuspěla. Naopak, nepřítel podnikl protiofenzívu. Tzv.tarnopolského ústupu se zúčastnila i Č.-s.brigáda se svými 3 pluky. Fronta byla posunuta do hloubky Ruska. Bolševická agitace po celé frontě i v zázemí ještě zesílila, bolševici se pokusili o státní převrat. Ten byl dočasně neúspěšný. Proběhl neúspěšný pokus gen.Kornilova obnovit autoritu a sílu vlády, zničit moc celoruského sovětu v Petrohradu, tzv.kornilovský převrat.

Země, nedávno relativně fungující v těžkých podmínkách války, se začala hroutit a rozpadat. Docházelo k odchodu vojáků z fronty, vraždám důstojníků, k národnostním třenicím, k rozkrádání státního majetku.

Nakonec došlo k nejhoršímu a sověty svrhly v listopadu 1917 prozatímní vládu. Postupně sověty přebíraly moc v dalších a dalších městech říše. Někde docházelo i k bojům.

Aby byly pochopeny pozdější události, je třeba uvést, proč se prozatímní vláda zdráhala zakročit proti bolševické straně. Je nutné uvést, že vláda, která začínala jako řekněme buržoazně-demokratická, několikrát změnila své složení a i její představitelé byli čím dále, tím více revolučnější a tím ještě více podporovaly radikální nálady davů. Tato vláda se více bála návratu cara, než bolševiků (ačkoliv monarchisté po únoru 1917 de facto zmizeli; někteří důstojníci se přímo podíleli na svržení cara). Nakonec přestala být pro tato vláda pro sověty, ovládané většinou bolševiky, dostatečně radikální a proto jí svrhli. Revoluce začala požírat své děti.

Dále je nutné uvést, že státní převrat v listopadu 1917 neprovedli bolševici sami, v sovětech bylo množství příslušníků dalších levicových stran, zejména eserů (ze zkratky s.r.-sociální revolucionář). V prvních měsících roku 1918 pak proběhli dlouho očekávané volby do tzv.ústavodárného shromáždění a také do místních a městských parlamentů. Teprve když bolševici v těchto už tak nedemokratických volbách utrpěli porážku, ústavodárné shromáždění rozehnali a vládli dále pomocí sovětů.

Č.-s.sbor na přelomu let 1917 a 1918

V této těžké situaci se politické vedení legií rozhodlo na příkaz T.G.Masaryka, že vyhlásí neutralitu ve vnitřních ruských poměrech. Tento krok byl již ve své době diskutabilní. Šlo o to, že někteří čeští vojáci a také někteří Rusové měli zato, že Č.-s.sbor jako jedna z posledních bojeschopných jednotek bývalé ruské armády má za úkol pomoci Rusku (bolševici

začali ruskou armádu po převzetí moci demobilizovat, nakonec jí v březnu 1918 rozpustili; současně budovali vlastní Rudé gardy). Tito lidé věřili, že Češi mají morální povinnost bojovat, když jim Rusko dovolilo vybudovat jejich armádu a po dlouhá léta jí financovalo. K tomu přistupoval názor, že bolševici (jak bylo později také dokázáno) se k moci dostali s německou pomocí-aby vyvedli Rusko z války, jsou vydržováni pomocí německých peněz a de facto plní německé příkazy. Boj proti bolševikům byl tedy podle těchto názorů bojem proti Němcům a za českou samostatnost. Praktické vyjádření měli tyto úvahy ve snahách představitelů bělogvardějské Dobrovolnické armády přesunout Č.-s.sbor, 2 polské armádní sbory a zbytky rumunské armády na jih Ruska a vytvořit tak novou protiněmeckou frontu. To by přirozeně pomohlo Francii a Velké Británii na západě. Někteří spojenečtí představitelé se takovými úvahami také zabývali. Konec východní fronty, která vázala vždy nejpočetnější síly Německa a Rakouska-Uherska, mohl ovlivnit vývoj v celé válce.

Naproti tomu stojí neméně oprávněný názor, že několik desítek tisíc vojáků nemůže donutit všechny obyvatele veliké říše k rozumu. Rozhodnutí bylo vydáno a od listopadu 1917 do května 1918 se podle něj čs.vojáci řídili.

Když se krátce po převratu v listopadu 1917 rozhořeli v Kyjevě boje mezi zbytky vojsk prozatímní vlády, bolševiky a Ukrajinci, několik čs.jednotek vystoupilo na straně vlády. Brzy však byli z bojů vyvedeni. V dalším čase tehdejší politické vedení legií Odbočka československé národní rady (OČSNR) už pouze jednalo o neutralitě. Vyjednalo neutralitu z Ukrajinci, kteří převzali moc v Ukrajině a vedli s bolševiky válku. Když bolševici části Ukrajiny dobyli, bylo jednáno i s nimi.

Když bolševici udělali státní převrat, ihned vyhlásili příměří a začali jednat s Německem a jeho spojenci o míru. Jednání se vlekla, zejména kvůli Německým nestoudným požadavkům. Když se Němcům zdálo, že se jednání příliš vlečou, zaútočili na slabě chráněnou zemi a začali jí obsazovat.

V březnu 1918 byla pro Č.-s.sbor další existence v Rusku zbytečná, bolševici byli před podepsáním potupného brest-litevského míru a cizí vojska mířila do země. Bylo rozhodnuto o odjezdu Č.-s.sboru do Francie. Odrazem německého postupu pak byla bitva o železniční uzel Bachmač.

Zahájení boje s bolševiky

Jednou z dalších dohod OČSNR s bolševiky byly dohodnuty nové ústupky. Č.-s.sbor měli opustit ruští důstojníci, kteří ho pomáhali vybudovat (kromě několika nezbytně nutných). Byla uzavřena smlouva, že Č.-s.sbor pojede na východ jako skupina civilních občanů, v určených místech odevzdá většinu svých zbraní a jen malé množství si ponechá na osobní obranu. Byly odevzdány pušky, kulomety, děla, několik letadel a další materiál.

Zpočátku probíhala doprava částí Č.-s.sboru dobře. Jednotky rozdělené do několika desítek vlaků se přesouvali po železnici. Část vojsk již byla ve Vladivostoku. Nakonec se však doprava zastavila. Bolševici byli povinni podle podmínek brest-litevské smlouvy dopravovat na západ německé, rakousko-uherské a další zajatce. To přirozeně zdržovalo přesun Č.-s.sboru. Současně podle brest-litevské smlouvy neměli bolševici trpět na území Ruska žádnou spojeneckou armádu. Napětí mezi čs.legionáři a bolševiky rostlo. Došlo k několika incidentům na místní úrovni mezi Čechy a bolševiky. V okrajových částech Ruska již probíhala občanská válka. Bolševici si nemohli dovolit, aby se Češi přidali na stranu jejich nepřátel.

V květnu 1918 se bolševici rozhodli vyřešit situaci, odzbrojit, internovat, nebo pokud to nepůjde jinak postřílet naše vojáky. Bolševičtí vůdci vydali patřičné pokyny. V této situaci byly čs.vlaky roztažené na tisících kilometrů železnice od Penzy do Vladivostoku. Č.-s.sbor se tehdy dal počítat spíše po vlacích než po plucích a divizích. 2 vlaky jedné a téže jednotky byly často od sebe stovky kilometrů vzdáleny.

Čs.velitelé situaci sledovali a nakonec se rozhodli bolševiky předejít. Prozatímní výkonný výbor vedený 3 čs.důstojníky, Čečkem, Gajdou a Vojcechovským, vzal politickou moc dočasně z rukou OČSNR, rozkazy jejích představitelů prohlásil za neplatné a de facto proti příkazům T.G.Masaryka porušil zásadu neutrality. Cílem bylo nejdříve dobýt každé místo, kde jsou čs.jednotky, spojit se a postupně se „vlastním pořádkem“ stáhnout ze západu do Vladivostoku. Odtud pak měl sbor odjet do Francie. Na konci května 1918 začal boj, který se rychle rozhořel v místech, kde byly čs.vojáci.

Přestože byly pochybnosti u některých starších důstojníků (např.u velitele č.-s.sboru gen.Šokorova, náčelníka štábu sboru gen.Diterichse, francouzského vojenského přidělence) o možnosti zdaru celé akce, boj proti bolševikům se vyvíjel nad očekávání dobře. Brzo bylo dobyto mnoho měst v Povolží, na Urale i na Sibiři. Čs.vojáci, kteří již byli ve Vladivostoku, se zpočátku k boji nepřidávali. Velení Č.-s.sboru ve Vladivostoku se snažilo získat více zpráv z hloubi Ruska. Tam zatím probíhali tuhé boje.

V tomto místě je třeba drobnou poznámkou objasnit tehdejší pohyb čs.vojsk. Jak již bylo řečeno, v počátcích bojových operací proti bolševikům šlo jen o dopravu do Vladivostoku. Vojáci 1.pluku např. dobyli Penzu, ale pak se z ní podle dohodnutého plánu stáhli na východ. Stejně tak se jiné jednotky především snažili přepravit přes Volhu.

Vystoupení č.-s.sboru ovšem spustilo lavinu, která se již nedala zastavit. Některá města byla od bolševiků osvobozena ruskými povstaleckými skupinami, jiná spoluprací Čechů a Rusů, jiná českými vojáky. Protibolševičtí Rusové přebírali moc a Češi byli jejich spolubojovníci. Nepřátelství mezi „běločechy“ a bolševiky již nešlo zastavit. Přístup každého ze 3

velitelů Prozatímního výkonného výboru k ruským silám se lišil. Čeček se jen přesunoval na východ, Gajda otevřeně spolupracoval s ruským protibolševickým hnutím.

Po bojových úspěších čs.vojáků se k vystoupení přidala i skupina čs.vojáků ve Vladivostoku. Město a přístav byl obsazen a vojáci se vydali na sever k řece Ussuri do dalších bojů.

Na osvobozeném území vzniklo hned několik protibolševických vlád. Významná byla zejména vláda v Povolží a vláda v Sibiři. Každá začala budovat své ozbrojené jednotky. Vznik nové východní fronty a obnova ruské armády se zdál být na dosah ruky. Převoz německých zajatců a zásob z východu na západ byl zastaven. Spojenci – Velká Británie, Francie, USA, Japonci, pod vlivem těchto vítězství a převratných změn začali postupně uznávat naše politické přestavitele v Paříži za představitele spojeneckého státu. Vyjádřili nám slib, že Č.-s.sbor je pouze předvojem spojeneckých sil, které brzo dojdou do Ruska, pomohou obnovit ruskou armádu, porazit bolševismus a vyhnat Němce z Ruska. Byla to doba veliké slávy Č.-s.sboru, kdy legionáři věřili, že dojdou až do Moskvy a odtud do Prahy..

Boj s bolševiky v roce 1918

Jak již bylo řečeno, v době zahájení bojů Č.-s.sboru s bolševiky byly části jednotek sboru od sebe často velmi vzdálené. Tak se stalo, že např. oddělené části 2.dělostřelecké brigády zbudovaly k sobě další baterie, takže výsledná síla se nakonec na začátku roku 1919 rovnala de facto 2 dělostřeleckým brigádám. Velitelství II.divize sídlící ve Vladivostoku bylo událostmi nahrazeno zcela novým velitelstvím II.divize, kterému posléze původní štáb předal i veškerou příslušnou dokumentaci. Oddělené roty nebo prapory jednoho pluku mohly bojovat na úplně jiných místech. Tato situace se začala postupně měnit.

Pod vlivem výše uvedených zpráv od spojenců skutečně vznikla nová východní fronta. Jednotky Č.-s.sboru se obrátili na západ a začali postupně bojovat na této nové frontě. Odjezd do Francie byl zapomenut. Rozptýlené čs.jednotky se postupně zcelovali, celý Č.-s.sbor procházel reorganizací. vznikly nové jednotky, zejména **1.čs.jízdní pluk Jana Jiskry z Brandýsa** a **2.čs.jízdní pluk Sibiřský**. Pokračoval nábor čs.zajatců. Současně bylo vyhlášeno několik mobilizací zajatců z českých a slovenských zemí nebo občanů čs.původu. Za plat a materiální zajištění vykonávali pak tito zajatci a občané práci pro čs.vojsko. Šlo jak o dělníky, řemeslníky, tak i o lékaře a technické odborníky.

Euforická situace léta 1918 se však rychle změnila. Výstavba ruských jednotek se vlekla. Některé ruské pluky byly kvalitní, ale jiné byly jen špatně živenými a šacenými skupinami mobilizovaných branců. Docházelo ke zbytečným

ztrátám, k dezercím k bolševikům. V této občanské válce nebylo vyjímečné, aby jednotlivci a někdy i celé jednotky několikrát změnili bojující stranu.

Důvod této tristní situace ruských jednotek leží v politické situaci protibolševického Ruska. Jak již bylo výše napsáno, jedna z významnějších ruských vlád vznikla v Povolží, druhů v Sibiři. V Povolží se k moci dostal ustavený Výbor členů ústavodárného shromáždění (KOMUČ). Co to bylo? Šlo o politickou sílu zastupující levicové strany, zejména esery, kteří pomáhali bolševikům do sedla, zúčastnili se voleb do ústavodárného shromáždění a místních zastupitelstev a tyto volby dokonce často vyhrály. Poté, jak již bylo řečeno, byli bolševiky odstraněni. Tato politická síla byla silně levicová a měla programově mnoho společného s bolševiky. Jejím cílem bylo zachování „výdobytků“ revoluce, ovšem za současného odstranění bolševiků a také zrušení brest-litevské smlouvy.

Tato fakta způsobovala, že KOMUČ byl silně nepřijatelný pro části ruského obyvatelstva a zejména pro ruské důstojníky. V legionářské literatuře z dob 1.republiky je mnoho kritiky na některé skupiny ruských důstojníků a zejména je kritizován převrat admirála Kolčaka z listopadu 1918 o kterém se zmíníme později. Zde se pokusíme v několika větách vysvětlit pohnutky části ruské veřejnosti a jejich nechuť ke KOMUČI.

Jak by mohli ruští důstojníci důvěřovat politikům, kteří se celý rok 1917 podíleli na rozkladu ruské armády a velmi se zapletli s bolševiky? Naopak pro tyto politiky zůstávala revoluce velkou vymožeností, z návratu monarchie je jímal strach. Bylo to trochu zbytečné, protože ani na pravici neexistovala od svržení cara relevantní politická síla, která by chtěla návrat k původnímu stavu. Návrat monarchie však zůstával pro mnohé politiky KOMUČE větším zlem než bolševici. Neuvědomovali si mnohé své chyby z roku 1917.

Za tohoto stavu mnozí důstojníci, kteří bojovali nebo chtěli bojovat proti bolševikům odmítali sloužit vládě KOMUČE. To bylo také jednou z příčin neutěšeného stavu ruských vojenských jednotek té doby a neúspěchů v boji s bolševiky v Povolží.

Sibiřská vláda byla mnohem více středová. Ovšem z výše uvedených důvodů, také kvůli řevnivosti o prvenství mezi jednotlivými vládami, docházelo mezi nimi k rozepřím, cenovým a celním „válkám“, odmítání vojenské pomoci apod..

České politické vedení, noví předáci OČSNR, kteří opět postupně převzali politickou moc z rukou vojenské Prozatímního výkonného výboru byli KOMUČI více méně nakloněni. V jejich představách mělo být příští Rusko především demokratické. Neuvědomovali si zcela rozdílnosti mezi demokracií v Čechách a stavem v Rusku. Čeští političtí představitelé se vrhli do odvážného projektu dovést zástupce Povolžské, Sibiřské a dalších vlád a představitelů k

jednacímu stolu a vytvořit celoruskou jednotnou vládu. Tato vláda měla přirozeně vybudovat silnou armádu, porazit bolševiky a nakonec vytvořit nové demokratické Rusko. Zahájená jednání šla velice těžce. Nakonec došlo k ustanovení vlády tzv.Direktoria až v říjnu 1918.

Počáteční úspěchy vyvrcholily dobytím Kazaně čs. a ruskými jednotkami. Při tom byl získám známý ruský státní poklad. Bolševici ale postupně soustředili značné množství sil a prostředků a začali postupovat na západ. Nejdříve byla ztracena Kazaň, do podzimu pak Povolží a boje se přesunuly na Ural. Vláda KOMUČE ztratila území a tím i vliv.

Spojenci zůstali jen u slibů a nikdy do Ruska ve větším počtu nepřišli. Japonci měli na Dálném Východě nejsilnější jednotky, 2 divize, ale soustředili se na obsazování území sousedícího s Čínou a měli v oblasti vlastní zájmy. Angličané, Francouzi, Američané poslali směšně malé jednotky, které se až na vyjímky, nepřiblížili k frontě. Většinou zůstávali ve Vladivostoku a jiných městech v zápolí.

Neúspěchy, zklamání ze Spojenců a únava z půlročních bojů měli zdrcující vliv na čs.vojáky. Začalo docházet k jevů mezi čs.vojáky dříve neobvyklým - odpírání rozkazů, nedůvěra k velitelům. Ke všemu přispívala i levicová a bolševická propaganda šířená v čs.vojsku. Nejtragičtějším vyjádřením tohoto stavu je sebevražda velitele I.divize plukovníka J.J.Švece. Na konci října 1918, když doma vznikala republika, odepřeli vojáci vyplnit rozkaz tohoto velitele. V reakci na to se J.J.Švec zastřelil. V dopisu, který nechal na rozloučenou, uvedl, že nemůže unést tuto hanbu, rozepře mezi čs.vojáky, celkové otrávení ducha Č.-s.sboru. Vyzýval k opětovnému sjednocení. Byl kritický i situaci tehdejšího ruského vedení a armády. Švecův čin načas zastavila rozklad v čs.jednotkách.

V listopadu 1918 došlo ke svržení vlády Direktoria. K moci se dostal jeden z ministrů vlády Direktoria, ruský admirál Kolčak. Vedlo to k částečnému zvýšení akceschopnosti vlády, zlepšení situace ruské armády, obratu v bojích na frontě, ale také k zákazu některých politických stran, zejména eserů a k jejich politickým vraždám. Vláda Vrchního vladaře Ruska admirála Kolčaka byla postupně uznána za hlavní reprezentantku protibolševického hnutí od představitelů ruských protibolševických oddílů na jižní, severozápadní i severní protibolševické frontě. Bohužel to nepřineslo reálný praktický efekt společných vojenských operací. Místo, aby se Kolčakova armáda probíjela vstříct Dobrovolnické armádě generála Děnikina na jihu Ruska, o čemž se vedly debaty a což by vedlo k odříznutí bolševiků v Turkestánu a hlavně ke spojení největších protibolševických front, byla zvolena jiná strategie. Kolčakova armáda, pod falešným dojmem slabosti bolševiků se začala sama probíjet k Moskvě. To se jí později vymstilo.

Mezi českými politickými představiteli z OČSNR byl Kolčakův převrat rozhodně odsouzen. Prakticky ale čs.jednotky proti převratu nic nepodnikaly a dál se účastnily bojů na frontě. Nad situací v Č.-s.sboru ale nebylo možno zavírat oči, a

tak po dohodě s ruskou stranou bylo předáno řízení fronty do ruských rukou (do té doby byly štáby smíšené, česko-ruské, a formální nejvyšší velitel byl náš gen.Syrový). Naše pluky se na přelomu roku 1918 a 1919 postupně vyvazovali z bojů a odjížděli z fronty na východ.

Situace v roce 1919

Zcela stáhnout čs.vojáky z Ruska nebylo možné. Bylo to naše želízko v ohni diplomatických hrátek mírové konference ve Versailles. Bylo tedy rozhodnuto, že čs.jednotky obsadí určité úseky transsibiřské magistrály a budou je střežit proti útokům bolševických partyzánů. Současně byla v únoru 1919 ukončena reorganizace Č.-s.sboru na **Čs.vojsko na Rusi**. Nejvýznamnější změnou bylo přetvoření obou záložních pluků na **9.střelecký pluk K.H.Borovského** a **10.střelecký pluk Jana Sladkého Koziny** a vznik **11.střeleckého pluku Františka Palackého** a **12.střeleckého pluku M.R.Štefánika**. Tyto nové pluky vytvořili **III.divizi**. Dále bylo reorganizováno celé dělostřelectvo. Byl opuštěn ruský systém dělostřeleckých brigád a byly vytvořeny **1.pluk lehkého dělostřelectva Jana Žižky**, **2.pluk lehkého dělostřelectva**, **3.pluk lehkého dělostřelectva**, dále **3 těžké dělostřelecké divisiony** a další jednotky. Pro III.divizi vznikla **3.technická rota**. Z různých vojenských jednotek a zařízení, zabezpečující týl Čs.vojska na Rusi byla vytvořena Vojska Dálného Východu s velitelstvím na úrovni velitelství divize. Další popis rozvoje čs.jednotek je mimo omezené místo této krátké statě.

Bylo by ovšem nevděčné nezmínit národohospodářskou činnost čs.vojáků a občanů v Rusku. Již od zahájení bojů v roce 1918 začali Češi obsazovat posty ve správě železnic, továren, dolů atd. na osvobozeném území. Zajišťovali obnovování výroby zastavené bolševickou neschopností, dokonce zavedli několik výroba technologických postupů, které do té doby ve východní části Ruska nebyly k dispozici. Myšlenky našich předků se nesli i k budoucím časům. V několika místech byly založeny rusko-české obchodní nebo průmyslové komory, bylo myšleno na budoucí vztahy. Na tuto svou činnost byly Češi po válce oprávněně hrdí. Část míst ve správě železnic a průmyslu byla na přelomu roku 1918 a 1919 předána do ruských rukou. Přesto se Čs..vojsko na Rusi snažilo být dále soběstačné.

Situace na frontě se od jara 1919 zlepšovala. Ruské protibolševické jednotky došly opět až téměř k Volze. Služba čs.vojáků v zázemí, při ochraně magistrály, byla některými ruskými kruhy vysmívána. Rozhodně však nělo o nějakou pohodu. Početní stav bolševických partyzánů, ale také počet loupeživých band, sílil a služba rozhodně nebyla klidná. Čs.vojáci se zúčastnili několika protipartyzánských operací. Ovšem nálada v Čs.vojsku na Rusi již nebyla tak skvělá, jako před rokem. Bylo známo, že Československá republika již vznikla a světová válka skončila. Vojáci chtěli domů. Šířila se také bolševická propaganda. Opět docházelo k odpírání plnění rozkazů. Některých bojů se zúčastnili už jen dobrovolníci z dobrovolníků.

Velikou změnou byl příjezd generála M.R.Štefánika do Ruska. Jako Ministr vojenství provedl v Rusku několik nepopulárních změn, které dobrovolnické revoluční vojsko měnilo v armádu republiky. Zejména zrušil rotní, plukovní a další výbory a institut sněmu čs.vojska jako pozůstatek revolučního roku 1917, neslučitelný s normálním fungováním běžné armády. Ohlášený II.sněm čs.vojska, na nějž již byly zvoleni z jednotek delegáti, byl prohlášen za nepotřebný a zrušený. Byla taktéž zrušena OČSNR a její některé funkce převzaly odbočky orgánů Československé republiky, zejména Ministerstva vojenství. To byla voda na mlýn bolševické propagandy. Někteří delegáti si příliš zvykly schůzovat, rokovat a rozhodovat o rozkazech. Sněm byl nakonec uskutečněn. Delegáti byly zatčeni a převezeni do Vladivostoku. Způsobilo to v létě 1919 několik nanejvýš trapných incidentů, které velmi poškozovali obraz Čs.vojska na Rusi, zejména před ruskou veřejností a důstojnictvem. Z trochou nadsázky se dá říci, že co probíhalo v ruské armádě v roce 1917, odbylo si Čs.vojsko na Rusi v roce 1919, i když v mnohem menší míře, bez mrtvých a vážněji raněných, bez větších materiálních škod. V polovině roku 1919 bylo konečně ujednáno, že čs.vojáci se postupně stáhnou do vlasti. První invalidé odjížděli již na jaře 1919, další vojáci následovali. Vše však šlo velmi pomalu.

Situace na konci roku 1919 a v roce 1920

S odcházejícím létem 1919 se situace na frontě opět zhoršila. Bolševici zatlačovali Kolčakovu armádu dále na východ. Útoky partyzánů byly čím dále, tím více častější. Celkové náladě neprospívali skandály s rozkrádáním státního majetku a podobnými zjevy za Kolčakovy vlády. Postupně se ústup Kolčakových vojska stával katastrofálním. Směs utíkajících civilistů, ustupujících vojsk a čs.jednotek vytvořila zmatek, který byl čs.představiteli zvládán jen za cenu určitého egoismu a starosti především o vlastní vojáky. Čs.vojáci se snažili podle vlastního názoru opět řídit dopravu a zajišťovat si potřebné zásoby. Z ruské strany to bylo často vnímáno jako nezákonné rekvizice a zásahy do pravomocí ruské strany. Někteří Rusové Čechům vytýkali, že se 1 rok odpočívali, zatímco se na frontě bojovalo. Velmi nelibě bylo z ruské strany neseno, když se čs.jednotky stahovali na východ po železnici a zbytky Kolčakovy armády šli podél trati v ve sněhu a mrazu. Češi oponovali, že Rusové měli dostatečný čas a prostředky, aby bolševiky porazili a že malé národní vojsko nemuže měnit poměry v obrovské ruské zemi.

Situace vygradovala, když došlo v prosinci 1919 k novému převratu a Kolčak byl svržen. Moc na části jeho území převzalo tzv.Centrum, vedené převážně eserskými vůdci. Tito měli představu, že vybudují stát u hranic bolševického Ruska, který nebude bolševický. Brzo byli bolševiky smeteni a pohlceni. V téže době došlo k události, která je Čechům v Rusku od některých dodnes připomínána. Admirál Kolčak, kterému se rozešla jeho vojenská ochrana a jehož vojsko se prodíralo sněhem z fronty na východ k místům obsazeným povstalci, byl svěřen do ochrany čs.jednotek. Na rozkaz vrchního velitele spojenců v Sibiři francouzského generála Janina byl Kolčak spolu s některými druhy vydán Centru jakožto demokratické moci pro vykonání soudu. V podstatě se ale toto vydání rovnalo rozsudku smrti, který byl také v

brzku vykonán. Ve stejné době byl vládě centra předán i ruský státní poklad (po dobytí Kazaně jsme poklad vydali ruské straně, byl z něj financován protibolševický boj; na sklonku roku 1919 jsme poklad krátkou dobu opět střežili). Tyto dvě události, vydání Kolčaka a údajné rozkradení části pokladu, dodnes leží na česko-ruských vztazích jako tíživý balvan.

Během ústupu se nakonec některé zadní čs.jednotky dostaly do bojů s pravidelnou Dělnicko-rolnickou rudou armádou. V lednu 1920 byla ale s bolševiky uzavřena dohoda o příměří a postupné evakuaci jednotek Čs.vojska na Rusi. Pro úplnost dodáváme, že uzavření této smlouvy nám vytýkají někteří Poláci. Z různých Poláků, vojáků bývalé ruské armády i ze zajatců byla od roku 1918 na Sibiři vytvářena polská vojenská jednotka. Tak postupně vznikla V.polská divize, která bojovala na straně bílých. Podle některých uzavření bolševicko-českého příměří způsobilo rozdrcení většiny této divize, která ustupovala na východ v závěsu za našimi jednotkami.

Další stahování našich vojáků pak bylo jen záležitostí času. Poslední větší jednotky odešly do září 1920, poslední jednotlivci a zástupci ČSR v roce 1921. Celkem bylo vypraveno 38 velkých lodních transporů.

Závěrem k čs.legiím v Rusku

Situace našich legionářů v Rusku byla nejsložitější ze všech tří legií. Jak už to bývá, nic není jen černé nebo bílé. V dějinách našich vojáků v Rusku je několik temných míst. Zároveň mnoho činů čs.legionářů v Rusku si zaslouží plné uznání. Někteří legionáři se po návratu stali otevřenými bolševiky, někteří byli prostě rádi, že se konečně vrátili domů. A některým bylo líto (předpokládáme že hlavně po roce 1948), že bolševiky nakonec nepřemohli. Hlavní úkol však byl splněn - Československá republika existovala, odvěký sen byl určitým způsobem naplněn. Zda tento stát splnil všechna očekávání, která do něj byla vkládána, je jiná otázka.